

AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO MLADIH V SLOVENIJI

SOCIOLOGIJA IN POLITOLOGIJA

RAZISKOVALNA NALOGA

DIJAKINJA: Zala Vrbovšek

3. letnik

MENTORICA: Mirjam Erce Vratuša, univ. dipl. psih.

2025

Zavod svetega Stanislava, Škofijska klasična gimnazija

KAZALO

1 UVOD.....	5
2 TEORETIČNI DEL	6
2.1 OBDOBJE MLADOSTNIŠTVA	6
2.2 ZNAČILNOSTI IN VREDNOTE MLADIH	7
2.3 AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO IN PARTICIPACIJA MLADIH.....	8
2.4 POMEN PARTICIPACIJE V ŽIVLJENJU MLADIH.....	12
2.5 RAZISKAVE O PARTICIPACIJI MLADIH V SLOVENIJI IN TUJINI	13
3 HIPOTEZE.....	16
4 METODE DE LA	17
5 REZULTATI IN RAZPRAVA	19
6 SKLEP	29
7 VIRI IN LITERATURA.....	31
8 PRILOGA	34

SEZNAM PRILOG

- Anketni vprašalnik Aktivno državljanstvo mladih v Sloveniji

POVZETEK

Raziskovalna naloga obravnava aktivno državljanstvo mladih v Sloveniji, s posebnim poudarkom na srednješolcih. Mladost je obdobje prehoda iz otroštva v odraslost, ki vključuje razvoj identitete, samostojnosti in vstop v družbo. Mladi se soočajo z nalogami oblikovanja lastne vloge in identitete v družbi. Aktivno državljanstvo je ključno za vključevanje mladih v družbene in politične procese, pri čemer je pomembna njihova motivacija in participacija v različnih oblikah delovanja. V teoretičnem delu so opredeljeni ključni koncepti, kot so mladostništvo, vrednote mladih, aktivno državljanstvo in pomen participacije mladih.

Empirični del naloge predstavlja izvedba raziskave o aktivnem državljanstvu mladih. Podatke smo pridobili z anketnim vprašalnikom, na katerega je odgovorilo 208 dijakov. Rezultati so pokazali, da se večina dijakov zanima za aktualne dogodke v Sloveniji in po svetu, manj pa jih zanima politika, pri čemer dijakinje kažejo manj zanimanja za politiko kot dijaki. Dijake najbolj zanimajo teme, kot so izobraževanje, zdravstvo in človekove pravice, manj pa podnebne spremembe. Pogovori o politiki najpogosteje potekajo s starši, njim tudi najbolj zaupajo. Zaupanje v politične institucije je nizko, v največji meri pa zaupajo predsedniku razreda in dijaške skupnosti. Glavne ovire za aktivno participacijo mladih so pomanjkanje časa, informacij in znanja, za večjo angažiranost pa bi potrebovali boljše informiranje, več priložnosti za sodelovanje ter večji vpliv na odločitve.

Spodbujanje politične pismenosti, odprtih razprav in enakih priložnosti za vse mlade, ne glede na spol ali izobraževalno pot, je nujno za oblikovanje prihodnjih generacij odgovornih državljanov.

1 UVOD

The youth of today are the leaders of tomorrow.

Nelson Mandela

Temelj družbenega razvoja, razvoja politike in tudi gospodarstva so mladi. Zato sta njihova vključenost in sodelovanje pri družbenih zadevah ključnega pomena za razvoj demokracije in družbe nasploh. To so temeljna izhodišča za vse večjo pozornost, ki jo je deležen koncept aktivnega državljanstva mladih, tako v Sloveniji kot v Evropski uniji in širše. Ob sicer vse večji individualizaciji družbe in njenem nenehnem spreminjanju se postavlja vprašanje, kako je mogoče spodbuditi aktivno državljanstvo mladih in njihovo participacijo v družbi.

Aktivno participacijo ljudi v demokratičnih družbah pogosto razumemo zgolj kot sodelovanje na volitvah. Vendar pa je mnogo več in danes poseben izziv predstavlja aktivno državljanstvo mladih ter ustvarjanje pogojev zanj, kar je ključni pogoj za napredek družbe in njen razvoj. Lahko prispeva k razvoju demokracije, mlade spodbuja k izražanju lastnega mnenja in prispeva k reševanju problemov v družbi. Zato se bom v svoji projektni nalogi osredotočila na raziskovanje te teme pri slovenskih srednješolcih. Na to temo je bilo narejenih že nekaj raziskav, tako v Sloveniji kot v tujini, so se pa večinoma osredotočale na celotno skupino mladih, od 15. do 30. leta starosti. Ker pa menim, da se je potrebno, če želimo, da bodo mladi aktivni državljani, s temami, kot so kritično mišljenje, demokratične vrednote, vloga mladih pri oblikovanju družbe, zanimanje za politiko, življenje v družbi ..., ukvarjati že v času srednje šole, sem se odločila za raziskovanje aktivnega državljanstva v tem obdobju.

V raziskovalni nalogi bom najprej na podlagi pregleda literature opredelila pojme mladostništva in njegovih značilnosti, vrednot mladih, aktivnega državljanstva mladih in participacije mladih ter razliko med tema dvema pojmomoma, pregledala bom nekaj že izvedenih raziskav na to temo v Sloveniji in Evropski uniji. Izvedla bom tudi lastno anketno raziskavo na vzorcu srednješolcev. Namen moje raziskave bo ugotoviti, v kolikšni meri se mladi zanimajo za družbena vprašanja in politiko, ali srednješolci aktivno sodelujejo in spremljajo politično dogajanje po svetu in v Sloveniji, v kolikšni meri zaupajo določenim virom informacij in političnim akterjem, v kolikšni meri udeležujejo participatorne prakse ter kateri dejavniki ovirajo in spodbujajo njihovo aktivno participacijo v družbi.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 OBDOBJE MLADOSTNIŠTVA

Mladost je obdobje prehoda iz odvisnosti v otroštvu do samostojnosti v odrasli dobi (United nations (a), 2024). Osebe med mlade lahko uvrščamo po različnih kategorijah. Definicija Evropske komisije in Sveta Evrope mladino formalno zamejuje kot starostno obdobje 13–30 let, toda starostne meje adolescence/mladine se od države do države razlikujejo. Nekatere države obravnavajo kot mlade vse ljudi do 25. leta starosti, nekatere se omejujejo na 13- do 25/30-letnike (Kuhar, 2011). Urad za mladino Republike Slovenije (2024) mlade v Sloveniji definira kot mladostnike in mlade odrasle osebe obeh spolov, ki so stare od 15. do dopolnjenega 29. leta. Združeni narodi pa kot mlade definirajo osebe med 15. in 24. letom starosti (Stare, 2015; United nations (b), 2024). Razvojno-psihološke in sociološke raziskave prostega časa in življenjskih stilov mladih postavljajo podobne starostne meje za različna obdobja adolescence. Največkrat razlikujejo med pred-adolescenco (10-11 let), zgodnjo (12-13), srednjo (14-15) in pozno adolescenco (16-18), manj soglasja pa je glede definicij post-adolescenco in mlade odraslosti, pogosto se kot prvo pojmuje študentsko obdobje (19-25 let), kot drugo pa obdobje med 25. in 30. letom, ki se posebej nanaša na mlade, ki so vsaj ekonomsko še vedno odvisni od staršev (Kuhar, 2011; DANIDA, 2018). US agency for International Development (2022) pa mladostništvo deli na 3 kategorije: prva se imenuje zgodnja adolescenco in traja od 10. do 14. leta. Druga se imenuje adolescenco in traja od 15. do 19. leta, tretja pa se imenuje razvijajoča odraslost, ki traja od dvajsetega do štiriindvajsetega leta. V tej raziskovalni nalogi se bomo osredotočili na obdobje adolescence.

Po podatkih Združenih narodov (United nations (b), 2024) sta na svetu trenutno 1,2 milijardi ljudi, starih med petnajst in štiriindvajset let, kar znaša 16 % celotne svetovne populacije. Po podatkih Statističnega urada Republike Slovenije (2024) je v Sloveniji 315.862 oseb med 15. in 29. letom starosti.

Gledano z današnjega zornega kota se zdi, da je mladina zgodovinsko univerzalen pojem, lasten vsem človeškim družbam, v vseh časovnih obdobjih in pojavnih oblikah. Vendar to ne drži, saj se mladina in mladost v sedanjem pojmovanju v človeški zgodovini pojavita sorazmerno pozno, šele v zadnjih dvestotih letih, ko se znotraj zahodnega kulturnega kroga začnejo oblikovati družbe modernega tipa (Fištravec, 2009). Prvotno otroštvo, v katerem je vzgojno in izobraževalno delovala skoraj samo izključno družina, se je raztegnilo in sega čez konec biološkega dozorevanja. Mladina kot samostojna družbena skupina v sodobnem smislu vznikne šele v industrijski družbi. Med glavnimi dejavniki je bilo obvezno šolanje, ki je zamaknilo dostop do dela. Z zgodovinsko-sociološkega stališča mladost tako nastaja kot sociološki fenomen, ki se je oblikoval skupaj z institucijo obveznega šolanja otrok in vse daljšim obdobjem tega šolanja. Ogledalo družbenega oblikovanja mladine kot posebne družbene skupine predstavljajo tudi različne oblike organiziranih aktivnosti zunaj institucionalnih šolskih okvirov, ki so v zadnjih dvestotih letih poleg družine ter šole predstavljale obliko zagotavljanja blaginje mladih (Ferjančič, 2009; Gillis, 1999).

2.2 ZNAČILNOSTI IN VREDNOTE MLADIH

Po teoriji Stanleyja Halla (1904, v Ule, Kuhar, 2003) so za mladost značilni viharništvo, stresi in upor različnim avtoritetam. Po njegovi teoriji je to nujno za samostojni vstop v odraslost. Mladost je poimenoval adolescenca. To teorijo o mladosti je nadalje razvijal Erik Erikson (1973, v Ule, Kuhar, 2003), ki je menil, da je mladostno obdobje ključno za razvoj identitete. Je obdobje razvoja človekovih duševnih in telesnih sposobnosti, je obdobje, kjer družba pričakuje veliko od osebe na podlagi njenih dejanj in odločitev. Rešitev na to krizno obdobje je, da posameznik razvije svojo samopodobo in postane samostojen član družbe. Največja nevarnost tega obdobja pa je, da posameznik izgubi svojo identiteto. To lahko povzroči, da se posameznik izolira in se zaradi tega ne more razviti kot samostojen član družbe (Ule, Kuhar, 2003). Metka Kuhar (2011) pravi, da naj bi mladi opravili dve ključni razvojni nalogi, in sicer: opredelili svojo vlogo v družbi, v kateri živijo, ter oblikovali lastno identiteto. Obe razvojni nalogi izhajata iz zahtev, ki jih pred mlade postavlja socialno okolje, in sta uresničljivi le v procesu socialnih izmenjav v interakcijah z drugimi ljudmi, skupinami in institucijami, v katere se vključujejo. Šele uveljavitev posamezne osebe v različnih sferah (v družinski, vrstniško-prijateljski, partnerski, izobrazbeni, zaposlitveni, potrošniški, medijski, državljanski oz. politični) naj bi vodila k uspešni družbeni integraciji. Izrazito pomemben del družbene integracije so namreč naslednji prehodi: 1) prehod k ekonomski samostojnosti, 2) k zmožnosti ustvarjanja lastnega intimnega partnerstva in družine, 3) k prostočasni in potrošniški osamosvojitvi in 4) k zmožnosti političnega soodločanja.

Za to, da so mladi lahko aktivni državljani, je potrebno, da se za politiko in svojo državo zanimajo. Zato je treba poznati tudi, katere vrednote mladi v življenju najbolj cenijo. Ule (2013) pravi, da se v zadnjih letih veliko piše o tem, da je današnja mladina polna materialističnih vrednot in da živimo v tako imenovani moralni krizi. Cilji mladih so se sicer v zadnjih letih res spremenili zaradi porasta individualizma, ker so cilji mladih različni, kot včasih pa so se mladim temu primerno spremenile tudi vrednote. Na to starejše generacije ne gledajo zlahka in to spremembo celo imenujejo "izguba vrednot" (Ule, Kuhar, 2003; Ule, 2013). Po raziskavi *Mladina*, ki je bila izvedena v letih 1993 (Ule, Miheljak in drugi, 1993, v Ule, 2013) in 2002 (Miheljak, Ule in drugi, 2002, v Ule, 2013) lahko vidimo, da so mladi leta 1993 najbolj cenili samostojnost in individualizem, leta 2002 pa je prvo mesto zasedla želja po urejenem partnerskem življenju. Skupno mladostnikom v obeh letih pa je bilo to, da jim je bilo najmanj pomembno potrjevati se z delom v političnih strankah in s tem biti aktiven državljan. Tudi nacionalna pripadnost se je pri obeh znašla na dnu lestvice vrednot, pri čemer je bila leta 2002 še nižje kot leta 1993. Podobna raziskava je bila izvedena tudi leta 2008 na študentih (Ule, 2013). Med najpomembnejše vrednote so se uvrstili resnično prijateljstvo, družina in samostojnost. Spoštovanje tradicije pa je zasedlo najnižje mesto na lestvici. Te raziskave nam kažejo, da si mladostniki v Sloveniji želijo običajnega družinskega življenja in ne tako veliko izpostavljanja in politične in družbene prepoznavnosti. Tudi raziskave v tujini niso pokazale bistveno drugačnih rezultatov. Nemški raziskovalci so leta 2006 z raziskavo z imenom *Jugend* (Gensicke, 2006, v Ule, 2013) raziskovali vrednote takratne nemške mladine. Ugotovili so, da

so mladim najpomembnejša prijateljstvo, družinsko življenje in partnerstvo. Najmanj pomembni pa sta bili zanje vera v boga in politično delovanje (Ule, 2013).

Fištravec (2009) opozarja, da v zadnjem desetletju raziskovalci mladine pri nas in v tujini beležijo izrazit umik mladih v zasebnost. Umik v zasebnost že sam po sebi pomeni tudi umik od polja javnih zadev. V vsakem primeru pomembno na novo opredeljuje socialne potenciale sodobne mladine in socialne potenciale celotne družbe. Na primeru množičnega umika sodobnega človeštva (še zlasti mladih) v virtualne svetove znotraj svojih zasebnih svetov lahko vidimo, da nastaja nova kultura izpraznjene subjektivnosti sodobnega človeka, ki je absolutno alarmantna, saj nastaja na temelju izpraznjene potrebe posameznika po sočloveku v realnem svetu in družbe kot take.

Hkrati pa je eden ključnih dejavnikov za to, da mladi postanejo aktivni državljani, njihova motivacija. Steel in Konig (2006) trdita, da posamezniki pogosto niso motivirani za naloge, ki niso postavljene visoko na lestvici njihovih prioritet ali vrednot. Skladno z njuno teorijo časovne motivacije (*temporal motivation theory*) so posamezniki bolj motivirani za tiste aktivnosti, katerih rezultat je zaznan kot pomemben in dosegljiv, tako da bodo mladi verjetneje aktivni državljani, če bodo videli takojšnje koristi in pomen svoje angažiranosti v družbenih in političnih procesih.

2.3 AKTIVNO DRŽAVLJANSTVO IN PARTICIPACIJA MLADIH

Aktivno državljanstvo ni koncept, ki bi ga lahko razložili zlahka. Različni avtorji podajajo različne definicije. Banjac in drugi (2022) pravijo, da se izraz aktivno državljanstvo pogosto uporablja za označevanje dejavnosti državljanov, ki so angažirani in vpeti v raznolike aktivnosti, ki prispevajo k spodbujanju in vzdrževanju demokracije. Te aktivnosti so lahko civilnodružbene oblike participacije, kot so protesti in peticije, ali povsem konvencionalne oblike politične participacije. Tudi Urad za mladino Republike Slovenije (2024) aktivnega državljanstva ne definira le kot politične participacije, udeleževanja volitev, referendumov ali spremljanja političnega dogajanja. Pravi, da je aktivno državljanstvo veliko več kot to, je širše aktivno delovanje vseh državljanek in državljanov na različnih javnih družbenih področjih, za splošno družbeno korist. Bistvo aktivnega državljanstva je, da imamo možnost sodelovati pri odločanju oziroma vplivanju na odločitve, ki se sprejemajo v demokratičnem družbenem prostoru ter pri tem sooblikujemo in vplivamo na javne teme, ki zadevajo različne ciljne skupine. Aktivno državljanstvo pomeni soustvarjanje družbe in javnih tem na lokalnem, državnem in mednarodnem nivoju. Posledično s tem krepimo demokratično delovanje in zagotavljamo vključenost posameznikov v družbo. Pomembno je, da aktivno državljanstvo temelji na medsebojnem spoštovanju, enakosti, upoštevanju človekovih pravic in demokratičnih vrednotah.

Ena najbolj znanih teoretičark in raziskovalk aktivnega državljanstva (v Evropi) Bryony Hoskins (2014, v Banjac in drugi, 2022) je raznolike oblike in dimenzije aktivnega državljanstva naslovila in sistematizirala prek štirih različnih dimenzij.

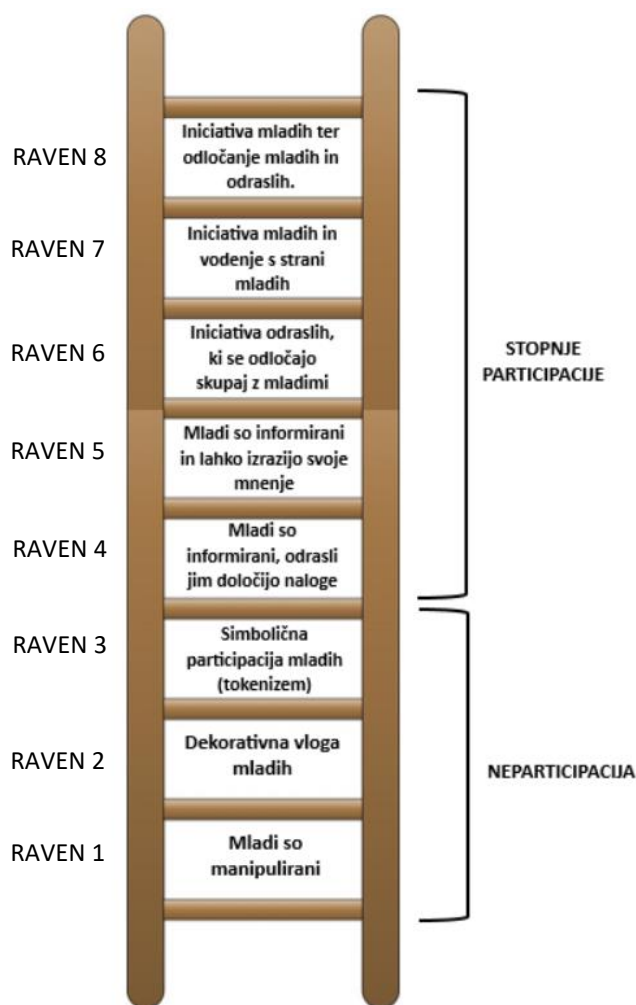
1. Participacija v političnem življenju. Nanaša se na sfero države in konvencionalne oblike politične participacije, kot so udeležba na volitvah, članstvo in delo v političnih strankah ipd.
2. Civilnodružbena participacija. Nanaša se na nevladno sfero in delovanje v njenem okviru. V to obliko aktivnega državljanstva umeščamo nekonvencionalne oblike politične participacije, kot so udeležba in delovanje na protestih, sindikalno delovanje, okoljske organizacije in mobilizacija, etična potrošnja.
3. Participacija v skupnosti. Nanaša se na dejavnosti, ki so manj odkrito politične in bolj usmerjene v skupnost. Ta razsežnost se razlikuje od civilnodružbene participacije po tem, da ni toliko politično angažirana, temveč je bolj usmerjena v grajenje in podporo skupnosti; med drugim ta dimenzija aktivnega državljanstva zajema versko dimenzijo, gospodarsko dimenzijo, kulturo, šport, neorganizirano pomoč.
4. Vrednote. Gre za razsežnost vrednot, povezanih z demokracijo, človekovimi pravicami in medkulturnim razumevanjem, ki so temelj aktivnih državljskih praks

Participacija vključuje to, da imajo mladi pravico, možnost, sredstva, prostor in priložnost za odločanje in sodelovanje pri dejavnostih, zato da prispevajo k boljši družbi (skupnosti). **Participacija pomeni vse tiste aktivnosti, ki so usmerjene k aktivnemu državljanstvu.** To so skupinske aktivnosti, ki so usmerjene k skupnim ciljem. Mladim omogočajo prevzemanje odgovornosti, načrtovanje in sprejemanje odločitev. Mladinske organizacije so pri tem najpomembnejše. Omogočajo neformalno in priložnostno učenje, delujejo preventivno in prispevajo k družbeni vključenosti. Pomembno prispevajo k socializaciji med vrstniki (Ferjančič, 2009).

Participacija obsega različne vrste, načine, stopnje sodelovanja in odločanja, vendar pa se najpogosteje obravnava kot sredstvo za krepitev tradicionalne reprezentativne demokracije. Segalaha od nesodelovanja prek pasivne vpletenosti do vpliva, partnerstva in samomobilizacije (na primer sodelovanje mladih v različnih projektih in programih). Takih tipologij je veliko; med bolj znanimi je Hartova (1992) lestvica participacije (Slika 1), ki razlikuje med petimi stopnjami participacije in tremi stopnjami udeležbe mladih v projektih, ki niso participacija.

1. Na najvišji ravni 8 gre za **inicijativo mladih in skupne odločitve z odraslimi** (mladi imajo ideje, postavijo projekte in povabijo odrasle, da sodelujejo z njimi pri odločanju).
2. Na ravni 7 je **inicijativa mladih, pa tudi vodenje** (mladi imajo začetno idejo in se odločajo o izvedbi projekta; odrasli so na voljo, a se ne vpletajo).
3. Na ravni 6 je **inicijativa odraslih, ki se odločajo skupaj z mladimi** (odrasli imajo začetno idejo, a so mladi vključeni v vse korake načrtovanja in izvedbe; njihova mnenja niso le upoštevana, pač pa sodelujejo pri odločitvah).

4. Na ravni 5 so **mladi vključeni v svetovanje in informiranje** (projekte oblikujejo in izvajajo odrasli, z mladimi se posvetujejo; mladi razumejo proces in njihova mnenja se upošteva).
5. Na ravni 4 gre za **pripisano participacijo in informiranje** (odrasli odločajo o projektu, mladi so prostovoljci; mladi razumejo projekt in vedo, kdo se odloča in zakaj).

Slika 1. Osem stopenj participacije mladih (po Hart, 1992).

V skladu s to delitvijo participacija torej pomeni, da so mladi vključeni v politiko in razvoj programov in v odločitve o tem, kaj se dela. Ravni neparticipacije pa so:

6. **simbolična udeležba mladih** (raven 3 – mlade se vpraša za mnenje, a nimajo ali imajo zelo malo možnosti, da bi izbrali način izražanja svojih pogledov, ali pa je omejen obseg idej, ki jih lahko izrazijo);
7. **dekoracija** (raven 2 - mladi so del dogodka, a ne razumejo obravnavnih vprašanj);
8. **manipulacija** (raven 1 - mladi naredijo ali govorijo, kar jim odrasli sugerirajo, vendar nimajo pravega razumevanja vprašanj; ali pa so mladi vprašani po tem, kaj mislijo,

odrasli pa vzamejo le nekaj idej in jim ne povedo, kako lahko vplivajo na končno odločitev) (Kuhar, 2011).

Poznamo več vrst participacije mladih (po Baumkirher in drugi, 2016):

- Prva vrsta je **participacija mladih pri javnem odločanju** – udeležba na volitvah in vse oblike vključevanja mladih v pripravo in izvajanje javnih politik na lokalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju, ki lahko poteka neposredno (mladi sodelujejo kot posamezniki) ali posredno (npr. prek mladinskih organizacij). Pri tem lahko mladi uporabljajo različna sredstva oz. kanale (različne oblike javnega izražanja mnenj, objave v množičnih medijih, peticije, forumi, javne tribune, protesti, sodelovanje v projektih, ki so namenjeni vzpostavljanju neposrednega dialoga med mladimi in političnimi odločevalci, pa tudi vključevanje v zakonodajni postopek z odzivanjem na predloge političnih odločevalcev ter sodelovanjem v javnih razpravah ipd.). Pri tem ne smemo pozabiti, da je izrednega pomena tudi udeležba mladih na volitvah, tako v vlogi volivcev kot tudi v vlogi kandidatov za politične funkcije.
- Druga je **participacija mladih v mladinskih organizacijah**. Mladi s svojim članstvom oz. sodelovanjem v mladinski organizaciji soodločajo o programu, aktivnostih, stališčih in drugih zadevah mladinske organizacije. Tako vključevanje je predvsem polje za učenje participacije, ki mlade uvaja v sodelovanje pri demokratičnem odločanju, zaradi česar se nato lažje in hitreje vključujejo v odločanje v drugih institucijah oz. na drugih področjih.
- **Participacija mladinskih organizacij idr. mladinskih struktur pri javnem odločanju**. Mladinske organizacije in predstavniška telesa mladih lahko sodelujejo pri javnem odločanju na različne načine. Eden od ključnih namenov mladinskih svetov je prav ta – mladinski sveti lokalnih skupnosti zastopajo mlade v razmerju do lokalnih odločevalcev, nacionalni mladinski svet pa v razmerju do nacionalnih odločevalcev. Na evropskem nivoju ima tako vlogo *Evropski mladinski forum*, ki sodeluje z institucijami Evropske unije, Sveta Evrope in Združenih narodov. Na nacionalnem nivoju imamo npr. Svet Vlade RS za mladino, ki služi izmenjavi informacij, posvetovanju in pripravi predlogov in priporočil za ministrstva na področjih, ki se tičejo mladih; poznamo pa tudi posebna telesa, kot npr. Svet Vlade za študentska vprašanja, ki vladi pomaga pri odločanju o zadevah s področja študentske problematike in v katerem sodelujejo predstavniki študentskih svetov in Študentske organizacije Slovenije. Podobna telesa imamo tudi ponekod na lokalnem nivoju. Lokalne skupnosti se večinoma poslužujejo mehanizmov odbora za mladino ali komisije za mladinska vprašanja v okviru občinskega sveta, v nekaterih primerih pa vlogo posvetovalnega telesa pri odločanju v lokalni skupnosti opravlja mladinski svet lokalne skupnosti.
- **Strukturirani dialog** je odprt, pregleden, dolgoročen, nenehen in sistematičen dialog med mladimi in nosilci oblasti na evropski, državni in lokalni ravni. Strukturirani dialog se lahko odvija na pobudo nosilcev oblasti, mladih ali obojih.

- **Participacija mladih znotraj sistemov formalnega izobraževanja.** V osnovnih in srednjih šolah imamo nastavke za participacijo učencev v obliki t. i. razrednih ur in določanja predstavnikov razredov, ki naj bi nato sodelovali pri odločanju na višjem nivoju. Nekatere srednje šole imajo svoje demokratično organizirane dijaške skupnosti, ki s svojimi predstavniki sodelujejo v Dijaški organizaciji Slovenije. Ta pri nas deluje v okviru Študentske organizacije Slovenije. Na fakultetah in univerzah z namenom soodločanja delujejo študentski sveti, oboji delujejo kot organi fakultet oz. univerze, okvir za njihovo delovanje pa postavijo univerze.

2.4 POMEN PARTICIPACIJE V ŽIVLJENJU MLADIH

Mladi morajo imeti besedo pri odločanju. Participacija mladih v institucijah in procesih služi vzpostavitvi okolja, v katerem lahko mladi prevzemajo odgovornost za lastno prihodnost in prihodnost družbe, kar prispeva k njihovem doseganju avtonomije. Nasprotno pa oddaljenost od centrov moči, ekonomska šibkost in nenehno postavljanje v podrejen položaj lahko na drugi strani pri mladih povzročijo apatičnost, neodgovorno vedenje in nekonstruktivno odzivanje na aktualne razmere, kar ni naklonjeno niti osebnostnem razvoju mladih posameznikov niti družbi kot koristnici delovnih, učnih in razvojnih potencialov mladih (Baumkirher in drugi, 2016).

Participacija mladih in ustvarjanje pogojev zanjo sta pomembna izziva današnjih demokratičnih družb in ključna pogoja za napredek družbe in njen trajnostni razvoj (Baumkirher in drugi, 2016). Vprašanje participacije mladih ima v Evropi pomembno zgodovino, tako na nacionalnih ravneh kakor v kontekstu Evropske unije in Sveta Evrope. V razvoju evropske mladinske politike in celotne evropske politike, npr. v Beli knjigi o mladini (Evropska komisija, 2001), je spodbujanje aktivnega vključevanja mladih v politično, družbeno in kulturno življenje tako v okviru lokalne skupnosti kakor tudi na ravni države in EU pomembna obveza (Kuhar, 2011).

Evropska unija je v zadnjih več kot dvajsetih letih organizirala in implementirala številne aktivnosti in konkretne politike ter strategije, ki so usmerjene k spodbujanju mladih k aktivnemu državljanstvu, krepitvi pomena evropskega državljanstva in zavesti, da je demokratično delovanje ena od temeljnih vrednot, na kateri temelji evropsko povezovanje. Sicer pa Evropska unija ponuja številne programe, s katerimi agendo spodbujanja aktivnega državljanstva uresničuje tudi tako, da financira različne pobude, projekte in aktivnosti. Gotovo sta med najpomembnejšimi programa *Državljeni, enakost, pravice in vrednote* (CERV; Citizens, Equality, Rights, Values) in *Erasmus+*. Pomemben prispevek Evropske unije h krepitvi aktivnega državljanstva mladih pa je bila razglasitev leta 2022 za *evropsko leto mladih*. S tem je med drugim želela promovirati priložnosti, ki jih Evropska unija ponuja mladim, opozoriti na priložnosti, ki jih zeleni in digitalni prehod prinašata mladim, ter mladim pomagati, da postanejo aktivni državljani in državljanke. Poleg tega je bila ključna ideja, da se politični

odločevalci ob dialogu z mladimi bolje zavejo njihovih želja in potreb ter da se mladinska perspektiva bolj vključi v politike Unije (Banjac in drugi, 2022).

Zakaj je participacija mladih tako pomembna? Baumkirher in drugi (2016) pravijo, da zato, ker se z njo mladi učijo demokracije oz. delovanja aktualnih političnih sistemov in pridobivajo veščine, potrebne za delovanje demokracije, kot so dogovarjanje, pogajanje, lobiranje ipd. Z lastno participacijo v procesih odločanja v otroštvu in zgodnji mladosti mladi pridobijo predstavbo o tem, kako poteka javno (politično) odločanje in ga tako lažje razumejo. Participacija je tudi osnova za razvoj kompetenc in vrednot pri gradnji medčloveških odnosov, sodelovanja v skupnosti, medgeneracijskega sodelovanja, dialoga ter spoštovanja vladavine prava in človekovih pravic. Za participacijo so zato ključnega pomena mladinske organizacije, ki so že po definiciji namenjene participaciji mladih in predstavljajo učno polje, na katerem mladi spoznavajo in uporabljajo demokratične procese odločanja. Prav tako pomembna je participacija mladih v okviru formalnega izobraževalnega sistema (že od osnovne šole naprej), saj se mladi soodločanju najučinkoviteje privadijo v okolju, v katerem neposredno delujejo in živijo.

Ključni pomen participacije mladih je (Baumkirher in drugi, 2016) v tem, da participacija mladih izboljšuje uspešnost doseganja njihove avtonomije ter zvišuje kakovost upravljanja z družbo in življenja v njej, krepi demokratičnost družbe, mladi pa s participacijo pridobivajo kompetence ter imajo do nje pravico.

Participacijo mladih lahko definiramo kot proces, s katerim mladi sonadzirajo in vplivajo na iniciative ter odločitve in vire, ki se jih tičejo (glede na njihove interese in skrbi) – kratka, gre za realne možnosti, ki jih mladi imajo, da vplivajo na svojo življenjsko situacijo v vseh sferah. Na splošno jo razumemo kot vpletenost ljudi v problematiko, ki se jih dotika. V Sloveniji in v evropskem kontekstu participacija poteka v okviru demokratičnih struktur političnih institucij (dnevne politike) in civilne družbe. Poteka lahko prek formalnih institucij ali na različne neformalne načine (Kuhar, 2011). Participacija mladih se lahko odvija v različnih organizacijah oz. institucijah, projektnih ali neformalnih skupinah, pri čemer je treba posebej izpostaviti mladinske organizacije. Mladi se v odločanje lahko z različnimi oblikami organiziranosti vključujejo neposredno ali posredno. Neposredna in posredna participacija pa lahko potekata na lokalnem, nacionalnem in mednarodnem nivoju (Baumkirher in drugi, 2016).

2.5 RAZISKAVE O PARTICIPACIJI MLADIH V SLOVENIJI IN TUJINI

V mnogih raziskavah je bilo ugotovljeno, da mladim politična angažiranost ne pomeni veliko in da se ne zanimajo za politiko. Kuhar (2011) pravi, da se kot ključni razlog za relativno nizko participacijo mladih najpogosteje omenjajo negotovost (npr. na trgu dela, pri izobraževanju), neenakost, prekarnost, s katerimi se intenzivno soočajo mladi v sodobnih

družbah. Kot na primer pravi Ule (2002), sodobna generacija mladih svojega položaja ne vidi kot "sedenja v skupnem čolnu". Zdi se jim, da vsak upravlja svoj čolniček, pri čemer mu vrstniki predstavljajo konkurenco. Ne vidijo, da imajo njihovi problemi skupen razlog. Občutek imajo, da morajo sami poskrbeti zase in se ne zanašajo na tradicionalno pomoč kolektivnega političnega delovanja. Ostajajo izolirani in preobremenjeni z lastnimi osebnimi problemi ter ubirajo individualne strategije reševanja problemov in soočanja s (političnimi) problemi. Distanciranje mladih od politike lahko tako dolgoročno vodi v umik v zasebnost, radikalizem (npr. naraščanje podpore ekstremnim desničarskim in levičarskim strankam ali pripravljenost za sodelovanje v nasilnih političnih akcijah), zapadanje v potrošništvo. Metka Kuhar (2011) meni, da bi morali mladi za to, da bi polnopravno sodelovali v političnem, ekonomskem, socialnem in kulturnem življenju, na primer, da bi se organizirali v mladinske nevladne organizacije, študentske zveze, politične stranke in se vključili v medijsko ustvarjanje, dobiti podporo (npr. od države), poleg tega pa bi morali biti v družbi prepoznani kot akterji, ki neposredno vplivajo na družbeni razvojni proces.

Raziskava, ki je bila izvedena med mladimi v Tuniziji (The World Bank Group, 2014) pa je predstavila tudi dva dejavnika, ki naj bi najbolj vplivala na politično angažiranost mladih. Prvi dejavnik je **zaupanje v institucije**. Mladi bodo bolj pripravljeni sodelovati v politiki, če zaupajo državnim vladam, politikom in drugim osebam, ti so tesno povezane z državno politiko. Zaupanje si morajo institucije in država od mladih zaslužiti. Krivice, nepravilno sojenje in še mnogi drugi dejavniki so ključni pri upadu zaupanja mladih v državne institucije. Jasno je, da bodo mladi bolj angažirani v državno politiko, če so mnenja, da ima njihov glas moč ter, da so slišani in spoštovani s strani države. Močno na politično angažiranost vpliva tudi **dostop do informacij**. Večina mladih uporablja internet kot glavni vir dostopa do informacij. Mnogo mladih uporablja socialna omrežja, kot dostop do informacij in političnih novic. Mladi imajo v večini zelo pozitiven odnos do pridobivanja informacij preko interneta. Zaradi interneta ima mnogo mladih tudi napačno predstavo o tem, da so politično aktivni. Mnogi se morajo premakniti iz aktivnega virtualnega državljanstva v "realno" politično participacijo. V pridobivanju informacij z interneta pa moramo biti zelo pazljivi, da se ne ujamemo v lažne novice. Na internetu in posebej socialnih omrežjih se pogosto pojavijo lažne novice, sploh zaradi lažjega dostopa do deljenj informacij. Na socialnih omrežjih lahko vsak objavi novico in cilj mnogih ni iskanje resnice, vendar prikazovanja takih informacij, ki bodo podprle njihovo prepričanje in mnenje. Svet se je pogosto srečeval s krizo zaradi obširnejšega širjenja lažnih informacij po internetu. Najbolj nam poznane so bile volitve predsednika države ZDA leta 2016, čas epidemije Covida 19 in Brexit (Pennycook, Rand, 2021).

Raziskava **Mladina 2000** (Miheljak in drugi, 2002) je pokazala, da je stopnja političnega zanimanja mladih nizka. V tej raziskavi je kar 56,6 % mladih med 16. in 29. letom izjavilo, da je njihovo zanimanje za politiko nikakršno ali majhno, se je pa pokazala statistično značilna razlika glede na spol – fantje so se rahlo bolj zanimali za politiko kot dekleta. V tej raziskavi kažejo na pomanjkanje zanimanja mladih za politiko tudi podatki o pogostosti pogovarjanja o politiki (kar je indikator direktnega izražanja političnega zanimanja). Približno tri četrtine anketirancev je izjavilo, da se s starši, prijatelji in intimnimi partnerji, pa tudi s sošolci ali

sodelavci o politiki pogovarjajo redko ali zelo redko. Večina mladih tudi nima občutka, da politiko razumejo ter da lahko vplivajo na politične odločitve in dejanja političnih elit.

Raziskava ***Eurobarometer 2007 – Youth Survey*** (Eurobarometer, 2007), izvedena sedem let kasneje na mladih, starih od 15 do 30 let, je pokazala precej drugačne podatke – čeprav je bila izvedena med praktično isto starostno skupino kot *Mladina 2000*. Pri tej raziskavi podatki kažejo, da tako mlade v Sloveniji, kakor tudi v Evropski uniji najbolj zanimajo državna politika in aktualne zadeve (okrog 80 %), sledita zanimanje za politiko in aktualne zadeve na mestni/regionalni ravni ter zanimanje za politiko in aktualne zadeve v Evropski uniji (oboje okrog 70 %). Med mladimi v Sloveniji je zanimanje za politiko in aktualne zadeve lastne države in mesta/regije nekoliko nižje kot v povprečju med mladimi v Evropski uniji. Starejši respondenti se v povprečju bolj zanimajo za politiko in aktualne zadeve na vseh ravneh kot mladi respondenti. Na vprašanje, katere politične dejavnosti se jim zdijo najpomembnejše, da zagotovijo, da tisti, ki odločajo, slišijo njihov glas, največ mladih v Sloveniji (skoraj polovica), pa tudi v Evropski uniji meni, da debata z odločevalci relativno najpomembneje prispeva k temu, da se njihov glas sliši. Skoraj petina Slovencev je izbrala pridružitvev politični stranki, osmina pa podpis peticije. Skoraj desetini mladih v Sloveniji se zdi najpomembnejši način članstvo v nevladni organizaciji ali podpiranje take organizacije. Relativno malo (6 %) vidi najpomembnejši način v članstvu v sindikatu, najmanj pa v demonstracijah (le 4 %). Mladi so v isti raziskavi odgovarjali tudi na vprašanje, kaj so dejansko naredili v zadnjem letu, da bi odločevalci slišali njihov glas. Največ mladih v Sloveniji (skoraj 40 %) je poročalo o podpisu peticije, dobra četrtina pa o tem, da so predstavili svoj pogled v internetni diskusiji/na forumu. Slaba osmina mladih v Sloveniji je v roku enega leta delala za nevladno organizacijo/društvo, prav tako osmina se je udeležila javne demonstracije, najmanj – dvanajstina jih je delala za politično stranko ali akcijsko skupino. Rezultati so tudi pokazali, da so mladi moški politično bolj aktivni kot mlade ženske. Podatki te raziskave dajejo vpogled tudi v aktivno sodelovanje v organizacijah. V Sloveniji je skoraj petina mladih med 15. in 30. letom včlanjena v kakšno organizacijo. Največ mladine v Sloveniji (40 % od petine mladih, ki so včlanjeni vsaj v eno organizacijo), je včlanjene v športne klube in zveze. V raziskavi je tudi podatek o tem, kako pogosto se mladi ukvarjajo s prostovoljnim delom. Teh aktivnosti se udeležuje slaba tretjina mladih v Sloveniji.

Razlike v politični participaciji med spoloma sta izpostavila tudi Coffé in Bolzendahl (2010), ki ugotavljata, da se moški in ženske različno politično udeležujejo. Moški so pogosteje vključeni v javni politični aktivizem, kot so protesti, strankarsko delovanje ali politične kampanje, medtem ko ženske, čeprav so prav tako angažirane, pogosteje izbirajo bolj zasebne in manj izpostavljene oblike participacije. Avtorja poudarjata, da je ena od ključnih razlik v tem, da so moški pogosto bolj pripravljeni prevzeti javne politične vloge, medtem ko ženske zaradi družbenih in kulturnih norm bolj verjetno sodelujejo v manj opaznih, a prav tako pomembnih oblikah participacije.

Bos, Greenlee, Holman, Oxley in Lay (2022) ugotavljajo, da se razlike v politični participaciji med spoloma začnejo oblikovati že v otroštvu, ko otroci začnejo povezovati vodstvene vloge s tradicionalnimi moškimi lastnostmi, kot so moč, avtoriteta in odločnost.

Zgodnja socializacija in družbeni normativi tako že v mladosti omejujejo dekleta v njihovih političnih prizadevanjih, kar lahko vpliva na njihov interes in angažiranost v političnem življenju tudi v odrasli dobi.

V raziskavi *Socialnoekonomski položaj študentov v Sloveniji* (Ule in drugi, 2008) so ugotavljali, kako študenti ocenjujejo svoj vpliv na družbene spremembe. Izkazalo se je, da kar 50 % študentov ocenjuje, da je njihov vpliv na družbene spremembe zelo majhen ali majhen in samo 11 % jih meni, da je velik ali zelo velik. Rezultati iste raziskave vendarle kažejo, da so se študentje pripravljene kar precej angažirati v izvajanju družbenih sprememb; kar 61 % se jih je pripravljene angažirati in samo 9 % se jih sploh ni pripravljeno angažirati. Največ se jih je celo pripravljene angažirati v vseh akcijah, ki prinašajo spremembe v družbi. Podatki kažejo še, da so se študentke pripravljene nekoliko več angažirati kot študentje.

Leta 2020 je bila izvedena zadnja raziskava mladine z naslovom *Mladina 2020* (Lavrič in drugi, 2021). Raziskava je pokazala, da se mladi ne razumejo na politiko, kar negativno vpliva na njihovo politično participacijo. Mladih, ki poročajo o razumevanju politike, je manj kot četrtnina, se je pa stopnja razumevanja politike med letoma 2010 in 2020 povečala. Tudi zanimanje mladih za politiko je nizko, saj jih le 6,7 % pravi, da jih politika zelo zanima. Mladi v Sloveniji tudi menijo, da se na splošno politiki ne ukvarjajo z mnenjem posameznikov in da običajen posameznik nima vpliva na početje oblasti. Rezultati tudi kažejo, da je zaupanje med mladimi do različnih političnih institucij in politike nasploh zelo nizko, tako ko gre za ključne nosilce politične oblasti (predsednik države, predsednik vlade, predsednik državnega zbora) kot običajne politike. V primeru političnih strank je stopnja zaupanja še nižja. Ena najkonvencionalnejših oblik politične participacije mladih je peticija; takih, ki so peticijo že podpisali, je kar 43,6 %. Več kot polovica mladih meni, da bi se oziroma so se že udeležili nenasilnih demonstracij ali protestov. Tudi pripravljenost za in dejansko sodelovanje mladih v različnih aktivnostih znotraj organizacij civilne družbe je na zelo visoki ravni.

3 HIPOTEZE

V tem poglavju so predstavljene hipoteze, ki izhajajo iz teoretičnih izhodišč in dosedanjih raziskav:

Hipoteza 1: Večina vprašanih dijakov se ne zanima za politiko.

Hipoteza 2: Zaupanje vprašanih dijakov v politične institucije je nizko.

Hipoteza 3: Vprašani dijaki so se v večji meri pripravljene aktivno vključevati v politiko kot vprašane dijakinje.

Hipoteza 4: Večina vprašanih dijakov meni, da nimajo vpliva na to, kar počne oblast.

Hipoteza 5: Vprašani dijaki raje sodelujejo v družbenih in prostovoljskih aktivnostih kot v formalni politiki.

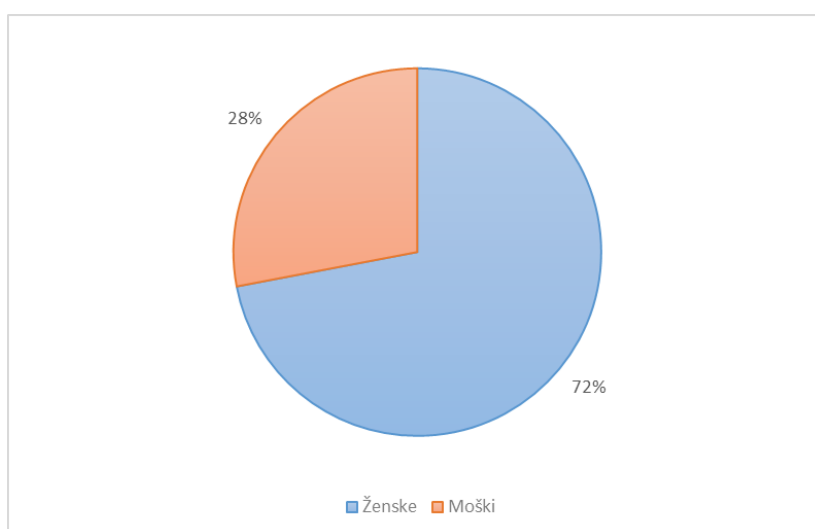
4 METODE DELA

Teoretični del raziskovalne naloge temelji na pregledu strokovne in znanstvene literature, ki sem jo iskala med 3. 10. 2024 in 19. 1. 2025, preko spletnega iskalnika Google in Google Scholar ter v bibliografski bazi COBISS.SI. Empirični del raziskovalne naloge pa sem izvedla na podlagi ankete o aktivnem državljanstvu mladih, ki sem jo naredila v programu 1ka, in so jo izpolnjevali srednješolci med 25. 1. 2025 in 19. 2. 2025.

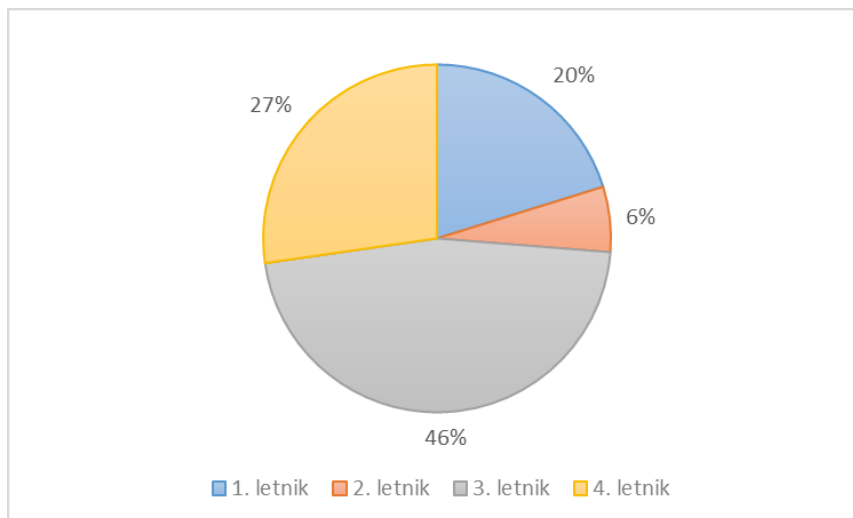
Vzorec

Ciljno populacijo raziskave so predstavljali dijaki srednjih šol v Sloveniji. Na anketo je odgovorilo 208 oseb. Šlo je za neslučajni vzorec, ki sem ga naredila po principu »snežene kepe«. Na začetku so mojo anketo rešili sošolci v razredu, nato pa sem jim poslala povezavo in jih prosila, če jo lahko pošljejo svojim prijateljem, sorodnikom, sosedom ... ki obiskujejo srednjo šolo. Anketo sem tudi objavila na svojih socialnih omrežjih (na Instagramu in Snapchatu). Kontaktirala pa sem tudi svoje bivše sošolce iz osnovne šole in jih prosila, če lahko mojo anketo delijo v svojem razredu in po šoli. Kmalu je mnogo ljudi iz različnih srednjih šol po Sloveniji imelo dostop in priložnost, da rešijo mojo anketo. 9 % anketirancev je na anketo odgovorilo na računalniku in 91 % na telefonu.

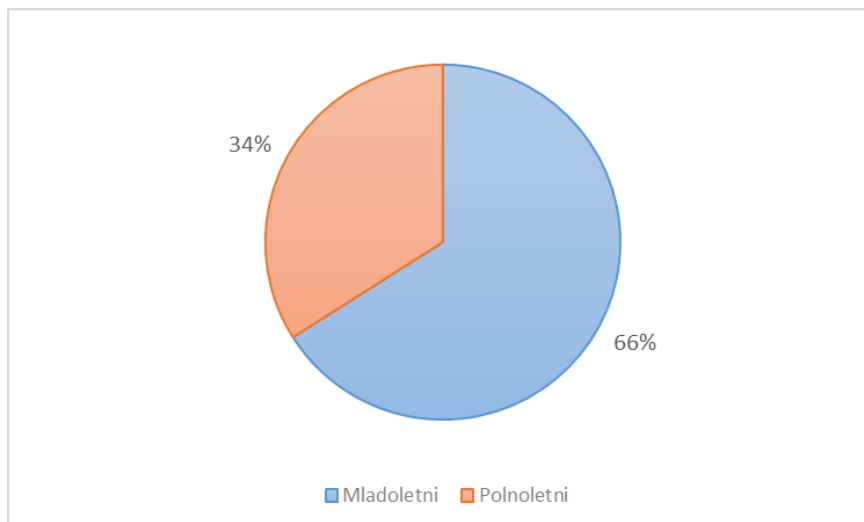
Večina, skoraj tri četrtine, anketirancev je bilo žensk (Slika 2). Skoraj polovica anketirancev je obiskovala tretji letnik, 27 % četrti letnik, 20 % prvi letnik, najmanj anketirancev pa je bilo dijakov drugega letnika (Slika 3). Dve tretjini anketirancev sta bili mladoletnih, ena tretjina pa polnoletnih (Slika 4).

Slika 2. Anketiranci po spolu.

Slika 3. Anketiranci glede na letnik, ki ga obiskujejo.

Slika 4. Anketiranci glede na to, ali so mladoletni ali polnoletni.

Merski instrument

Podatke sem zbrala z anketnim vprašalnikom, ki je obsegal 13 vprašanj, vsa vprašanja so bila zaprta in izbirnega tipa, z Likertovo lestvico. Štiri vprašanja so bila sociodemografska (spol, letnik srednje šole, polnoletnost, vrsta srednje šole, ki jo obiskuje anketiranec), devet vprašanj pa se je nanašalo na aktivno državljanstvo mladih – v kolikšni meri se mladi zanimajo za družbena vprašanja in politiko, percepcija mladih glede njihovega vpliva in vključenosti v družbene in politične procese, zanimanje za določene družbene teme, s kom in kako pogosto se pogovarjajo o teh temah, v kolikšni meri zaupajo določenim virom informacij in političnim akterjem, ustanovam in skupinam posameznikov, njihovo družbeno udejstvovanje, ovire za aktivno participacijo v družbi in motivacijski dejavniki za aktivnejšo participacijo v družbi.

Rezultate sem nato predstavila v tabelah in grafih ter jih primerjala glede na spol, polnoletnost in druge relevantne kriterije.

5 REZULTATI IN RAZPRAVA

V času srednješolskega šolanja se pri mladih oblikujejo temeljne vrednote, stališča o družbi, v kateri človek živi, razumevanje sveta in življenja okoli sebe, postavljajo se temelji za ravnanje v prihodnosti. Zanimanje za dogodke v družbi, tudi za politiko, je pomembno iz več razlogov. Mladim ljudem omogoči boljše razumevanje sveta, v katerem živijo, lahko ugotavljajo, kako družba vpliva na njihova življenja. Konec koncev so nekateri srednješolci že volivci, drugi bodoči volivci in če želijo biti aktivni državljani, morajo poznati politični sistem in način volitev. Mladi so lahko tudi gonilo sprememb, za to pa morajo imeti tudi dovolj znanja in sposobnost kritičnega razmišljanja. Z zanimanjem srednješolcev za politiko in družbena vprašanja okoli njih se tako pripravljajo na svojo prihodnost.

Tabela 1. Zanimanje dijakov za aktualne dogodke in politiko glede na spol in polnoletnost.

V kolikšni meri se zanimaš za ...		Vsi	Moški	Ženske	Mladoletni	Polnoletni
... aktualne dogodke doma (v Sloveniji)?	Sploh me ne zanima	6 %	6%	7%	5%	10%
	Me ne zanima	15 %	15%	14%	16%	11%
	Me zanima	69 %	60%	72%	70%	65%
	Me zelo zanima	10 %	19%	7%	8%	14%
... aktualne dogodke po svetu?	Sploh me ne zanima	3%	2%	4%	2%	5%
	Me ne zanima	11%	9%	12%	13%	8%
	Me zanima	65%	57%	68%	68%	59%
	Me zelo zanima	21%	32%	17%	16%	29%
... politiko?	Sploh me ne zanima	15%	6%	18%	13%	17%
	Me ne zanima	37%	30%	39%	40%	30%
	Me zanima	40%	43%	39%	38%	44%
	Me zelo zanima	9%	21%	4%	9%	8%

Za razumevanje načina vključevanja mladih v družbo je sprva potrebno razumeti njihove interese za aktualne dogodke doma in po svetu ter politiko. Raziskava je pokazala, da se več kot tri četrtine dijakov zanima za dogajanje v Sloveniji in po svetu, nekoliko več za dogajanje po svetu, a se jih manj ko polovica zanima za politiko. Med spoloma v zanimanju za aktualne

dogodke ni zaznati velikih razlik, te pa so zato nekoliko večje pri zanimanju za politiko, saj več kot polovice dijakinj politika ne zanima, pri dijakih pa je takšnih 36 %. Bistvenih razlik med mladoletnimi in polnoletnimi ni, polnoletni se le nekoliko bolj zanimajo za politiko in dogajanje po svetu in v Sloveniji. Dijaki so torej zainteresirani za dogajanje tako na svetovni kot nacionalni ravni, vendar pa se ta interes precej zmanjša, ko gre za politiko.

Mladi so pogosto med pobudniki in podporniki različnih družbenih gibanj. V zadnjih letih smo videli porast gibanj, kot so *Black lives matter* (*Življenje temnopoltih štejejo*), gibanja za priznanje Palestine kot države in gibanja za varstvo okolja. Čeprav so ta gibanja nastala v tujini, so kmalu postala prepoznavna tudi v Sloveniji, kjer so jim mladi izražali podporo z organizacijo protestov, spletnih kampanj in z drugimi oblikami angažiranosti. Z dostopom do informacij prek medijev in družbenih omrežij se mladi lahko aktivno vključujejo v globalne in lokalne iniciative ter si ustvarjajo lastno mnenje o teh vprašanjih, kar jih lahko spodbuja k večjemu zanimanju za dogajanje po svetu in k aktivnemu sodelovanju. To kaže na potencial mladih za aktivno sodelovanje v družbenih spremembah, čeprav se njihovo zanimanje za politiko morda zdi omejeno. Z ustreznim spodbujanjem njihove angažiranosti lahko zagotovimo, da bodo prihodnje generacije še bolj vključene v politiko in politične procese.

Tabela 2. Percepcija dijakov glede njihovega vpliva in vključenosti v družbene in politične procese (lestvica od 1 – sploh ne drži do 5 – popolnoma drži).

	Vsi		Moški		Ženske		Mladoletni		Polnoletni	
	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ
Verjamem, da se politiki ukvarjajo s tem, kaj menijo ljudje, kot sem jaz.	2.5	0.83	2.3	0.88	2.5	0.82	2.4	0.83	2.6	0.85
Ljudje, kot sem jaz, nimajo nobenega vpliva na to, kaj počne oblast.	3.0	1.00	2.9	1.17	3.0	0.93	2.9	0.98	3.0	1.05
Imam občutek, da je moj glas slišan pri sprejemanju odločitev v razredni ali dijaški skupnosti.	3.3	1.04	3.3	1.16	3.3	1.03	3.3	1.00	3.3	1.20
Šola mi zagotavlja dovolj znanja o družbenih in političnih vprašanjih.	2.7	1.06	2.7	1.11	2.7	1.06	2.6	1.11	2.7	1.09

Rezultati kažejo, da se dijaki glede percepcije njihovega vpliva in vključenosti v družbene in politične procese precej razlikujejo, na kar nakazujejo vrednosti standardnih odklonov. Mladi sicer verjamejo v pomembnost njihovega glasu v šolski skupnosti, hkrati pa menijo, da imajo omejen vpliv na širše politično dogajanje. Nezadovoljni so z obsegom znanj o družbenih in političnih vprašanjih, ki ga pridobijo v šoli. Med spoloma ni večjih razlik, dijakinje v nekoliko večji meri kot dijaki menijo, da se politiki ukvarjajo z mnenji ljudi. Prav tako ni večjih razlik med mladoletnimi in polnoletnimi.

Tabela 3. Zanimanje dijakov za določene družbene teme (lestvica od 1 – sploh me ne zanima do 5 – zelo me zanima).

	Vsi		Moški		Ženske		Mladoletni		Polnoletni	
	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ
Podnebne spremembe in varstvo okolja	3.2	1.18	2.9	1.40	3.4	1.07	3.3	1.13	3.0	1.36
Človekove pravice	3.8	1.11	3.5	1.30	3.9	1.02	3.9	1.00	3.6	1.29
Enakopravnost spolov	3.6	1.33	2.7	1.51	3.9	1.14	3.7	1.32	3.1	1.47
Zdravstvo, dostop do zdravstvenih storitev	3.9	1.02	3.9	1.18	3.9	0.95	4.0	0.94	3.8	1.15
Migracije in begunska problematika	3.4	1.12	3.7	1.21	3.4	1.07	3.5	1.11	3.4	1.11
Gospodarski razvoj in zaposlovanje	3.3	1.19	4.0	0.94	3.0	1.14	3.2	1.21	3.5	1.09
Socialna pravičnost (npr. revščina, neenakost)	3.5	1.13	3.2	1.23	3.7	1.06	3.6	1.12	3.4	1.15
Izobraževanje in pravice mladih	4.0	1.00	4.0	1.05	4.0	0.98	4.0	1.08	4.0	1.03

Navedene družbene teme predstavljajo pomemben del političnih diskusij. Če si želimo večjega vključevanja mladih v politiko, moramo sprva ugotoviti, v kolikšni meri so za te družbene teme zainteresirani. Raziskava je pokazala, da mlade najbolj zanimajo izobraževanje in pravice mladih ter zdravstvo in dostop do zdravstvenih storitev, najmanj pa podnebne spremembe in varstvo okolja. Med spoloma so največje razlike v zanimanju za vprašanja enakopravnosti med spoloma. Medtem ko dijake v večji meri bolj zanimajo teme, povezane z

gospodarstvom in migracijami, dijakinje kažejo večje zanimanje za humanitarna vprašanja, kot so človekove pravice in enakopravnost med spoloma. Med mladoletnimi in polnoletnimi bistvenih razlik ni.

Tabela 4. Pogostost pogovora o političnih in družbenih vprašanjih s starši, prijatelji/sošolci in profesorji/učitelji.

Kako pogosto, če sploh, o političnih in družbenih vprašanjih razpravljáš ...		Vsi	Moški	Ženske	Mladoletni	Polnoletni
... s starši?	Nikoli	12 %	11 %	13 %	12 %	13 %
	Včasih	55 %	47 %	57 %	57 %	49 %
	Pogosto	33 %	42 %	30 %	31 %	38 %
... prijatelji, sošolci?	Nikoli	16 %	13 %	17 %	16 %	16 %
	Včasih	59 %	53 %	62 %	62 %	55 %
	Pogosto	25 %	34 %	21 %	22 %	29 %
... profesorji/učitelji?	Nikoli	41 %	45 %	37 %	39 %	43 %
	Včasih	55 %	49 %	59 %	57 %	52 %
	Pogosto	4 %	6 %	4 %	4 %	5 %

V obdobju odraščanja ima na mlade velik vpliv družba, ki med drugim lahko pomembno oblikuje tudi njihov prihodnji družbeni in politični angažma. Prav tako pa so (po Bos, Greenlee, Holman, Oxley, Lay, 2022) za oblikovanje političnega razumevanja pri otrocih ključni pogovori o politiki v družini, saj je politična socializacija proces, ki se začne že v otroštvu. Raziskava je pokazala, da se s starši o politiki in družbenih vprašanjih pogosto pogovarja ena tretjina dijakov, s prijatelji ena četrtnina, z učitelji pa le 4 %. Rezultati tudi kažejo, da se dijaki v večji meri kot dijakinje pogosto pogovarjajo o političnih in družbenih vprašanjih, tako s starši kot s prijatelji, pa tudi z učitelji. Glede na polnoletnost bistvenih razlik ni.

Raziskava je pokazala, kako pomembno vlogo imajo starši pri oblikovanju zanimanja dijakov za aktualne dogodke v družbi in politiko. Dijaki, ki se nikoli ne pogovarjajo s starši o politiki in družbenih temah, izkazujejo manjše zanimanje za aktualne dogodke, politiko in različne družbene teme. Izkazujejo tudi manj zaupanja v različne politične institucije in bolj zaupajo informacijam, ki jih prejmejo s strani slavnih osebnosti in blogerjev kot dijaki, ki se o političnih in družbenih temah s svojimi starši pogovarjajo pogosto. Hkrati pa je zanimiva ugotovitev, da polovica dijakov, ki s starši o političnih in družbenih temah ne govori nikoli, zaupajo informacijam, ki jih pridobijo z njihove strani. To je pomemben pokazatelj, da starši še vedno igrajo ključno vlogo kot vir zaupanja in vpliva na oblikovanje mnenj dijakov, četudi pogovori o politiki niso pogosti. Pogovori s starši o politiki in družbenih vprašanjih tako lahko pomembno pripomorejo h kritičnemu razmišljanju o političnih in družbenih vprašanjih ter

krepijo otrokovo zaupanje v politične institucije in odgovorno sodelovanje v družbenih procesih.

Tabela 5. Zaupanje informacijam o družbenih in političnih vprašanjih (lestvica od 1 – sploh na zaupam do 5 – povsem zaupam).

V kolikšni meri zaupaš informacijam o družbenih in političnih vprašanjih, ki jih prejmeš s strani ...	Vsi		Moški		Ženske		Mladoletni		Polnoletni	
	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ
... staršev?	4.1	0.72	4.1	0.81	4.2	0.67	4.1	0.69	4.2	0.77
... sošolcev ali prijateljev?	3.4	0.72	3.5	0.80	3.3	0.73	3.4	0.73	3.4	0.80
... profesorjev/učiteljev?	3.4	0.80	3.2	0.85	3.5	0.72	3.4	0.80	3.4	0.71
... medijev (radio, TV, tisk)?	3.0	0.97	2.6	1.13	3.2	0.83	3.2	0.92	2.7	0.97
... spletnih platform z novicami (24ur, RTVSLO MMC ...)?	3.2	0.97	2.7	1.12	3.4	0.83	3.4	0.91	2.8	0.96
družbenih omrežij (Facebook, Instagram, Tik Tok ...)?	2.4	0.88	2.4	1.03	2.5	0.83	2.5	0.87	2.4	0.92
... politikov?	2.6	0.81	2.3	0.92	2.7	0.76	2.7	0.79	2.5	0.88
... influencerjev, blogerjev?	2.2	0.85	2.1	0.93	2.3	0.81	2.3	0.87	2.2	0.83
... slavnih oseb, npr. glasbenikov, igralcev, TV osebnosti?	2.2	0.89	1.9	0.84	2.3	0.90	2.2	0.90	2.1	0.87

Informacije o aktualnih družbenih vprašanjih in politiki prejemo iz različnih virov. Pri tem je pomembno, da jih znamo razdeliti na verodostojne in na tiste, ki jim ne smemo zaupati. Mladi se morajo zavedati, kateri viri informacij so tisti, ki jim lahko zaupajo. Rezultati kažejo, da mladi najbolj zaupajo informacijam, ki jih dobijo s strani staršev, prijateljev in profesorjev/učiteljev. Najmanj zaupajo influencerjem, blogerjem in slavnim osebnostim. Zanimivo opažanje pa je, da dijakinje v večji meri zaupajo informacijam, ki jih pridobijo s strani politikov kot dijaki, čeprav se v manjši meri zanimajo za politiko. Nasploh pa je zaupanje v politike nizko, kar kaže na problematiko slovenske politične scene, to pa je slab napovednik za participacijo mladih v politiki in posledično tudi za aktivno državljanstvo mladih. Rezultati so tudi pokazali, da dijakinje bolj dijaki zaupajo tako medijem kot spletnim platformam z novicami. Bistvenih razlik glede na polnoletnost ni.

V kontekstu zaupanja je zanimiva ugotovitev, da učenci v precejšnji meri zaupajo informacijam, ki jih prejmejo s strani učiteljev, a z njimi o političnih in družbenih temah ne razpravljajo veliko, skoraj polovica. To lahko govori tudi o tem, da dijaki svojim učiteljem zaupajo in bi si z njimi o teh temah želeli razpravljati, a jim šolski prostor ne ponuja zadosti možnosti za razpravo o teh temah. V 2. členu Zakona o gimnazijah je zapisano, da mora gimnazija razvijati samostojno kritično presojanje in odgovorno ravnanje ter razvijati zavest o pravicah in odgovornostih človeka in državljana. Zato je v srednje šole vpeljan tudi obvezen vsebinski sklop *aktivno državljanstvo*. Vsebina naj bi srednješolcem omogočala razvijanje sposobnosti kritičnega mišljenja in jih dodatno izobraževala o sodobni demokratični družbi (Banjac et al., 2022). Kljub temu pa rezultati raziskave kažejo, da dijaki menijo, da jim šola ne zagotavlja dovolj znanja o družbenih in političnih vprašanjih (Tabela 2). To lahko vidimo kot priložnost za izboljšave v slovenskem šolskem sistemu, ki lahko še v večji meri dijake spodbuja h kritičnemu razmišljanju in aktivnemu državljanstvu.

Tabela 6. Zaupanje v politične akterje, ustanove in skupine posameznikov (lestvica od 1 – sploh na zaupam do 5 – povsem zaupam).

V kolikšni meri zaupaš v naslednje politične akterje, ustanove in skupine posameznikov?	Vsi		Moški		Ženske		Mladoletni		Polnoletni	
	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ
Predsednici države	3.0	1.02	2.6	1.26	3.1	0.87	3.1	0.96	2.7	1.05
Predsedniku vlade	2.4	1.01	2.1	1.26	2.5	0.87	2.5	0.99	2.2	1.01
Predsednici državnega zbora	2.6	0.98	2.0	1.06	2.7	0.88	2.7	0.95	2.3	0.99
Politikom nasploh (poslancem, svetnikom)	2.6	0.83	2.4	0.95	2.7	0.74	2.7	0.84	2.6	0.78
Političnim strankam	2.7	0.85	2.4	0.97	2.8	0.73	2.7	0.83	2.7	0.83
Gibanjem (npr. za podnebno pravičnost)	2.9	0.98	2.6	1.14	3.1	0.87	3.0	0.95	2.8	1.02
Županu	3.0	1.05	2.9	1.30	3.0	0.93	3.0	0.99	2.9	1.15
Občinskim svetnikom, občinskim strankam/listam	2.8	0.81	2.8	0.95	2.9	0.73	2.9	0.77	2.8	0.84
Predsedniku razreda	3.9	1.05	4.0	1.12	3.8	1.04	3.9	0.98	3.8	1.22
Predsedniku dijaške skupnosti	3.5	0.88	3.3	1.00	3.6	0.83	3.5	0.82	3.5	1.00

V Sloveniji, kot demokratični državi na volitvah volimo za ljudi, ki nas nato zastopajo na različnih nivojih v državi. Gre za ljudi, ki sprejemajo odločitve, ki vplivajo na vse prebivalce. Zato je pomembno, da ljudje zaupajo tem predstavnikom. Še posebej pa je pomembno, da

politikom in ostalim predstavnikom oblasti zaupajo mladi, saj se tako krepi njihovo zavedanje o pomenu in delovanju demokracije, vanjo potem verjamejo. Če mladi zaupajo v politične ustanove, si tudi želijo aktivno sodelovati tako v politiki kot tudi v družbi nasploh. Raziskava, izvedena v Tuniziji med mladimi (The World Bank Group, 2014), je pokazala, da je ravno nezaupanje eden izmed ključnih razlogov za nezanimanje mladih za politiko, saj bodo mladi angažirani le, če bodo mnenja, da je njihovo mnenje slišano s strani države ter da jim ta omogoča prosto participacijo in možnost napredka brez korupcije.

Raziskava je pokazala, da dijaki najmanj zaupajo predsedniku vlade, predsednici državnega zbora in politikom nasploh. To lahko vzbuja skrb, saj je zaupanje dijakov najnižje v formalne nosilce oblasti. So se pa pokazale razlike med spoloma, saj dijaki v manjši meri zaupajo v politične akterje kot dijakinje. Razlike so se pokazale tudi glede na polnoletnost, in sicer polnoletni dijaki izkazujejo nižje zaupanje v politične akterje, ustanove in skupine posameznikov od mladoletnih dijakov.

Po drugi strani pa dijaki v največji meri zaupajo predsedniku razreda in predsedniku dijaške skupnosti. Te rezultate ocenjujem kot pozitivne in obetavne, saj se aktivno državljanstvo začne že v razredu. Če mladi nimajo občutka, da so slišani v svojem ožjem socialnem okolju, je še manj verjetno, da se bodo počutili slišane s strani države in aktivno participirali v družbi. Zaupanje, ki ga mladi izražajo do svojega ožjega socialnega okolja, predstavlja optimističen znak za njihovo prihodnjo participacijo v družbi. Pri tem bistvenih razlik med spoloma in glede na polnoletnost rezultati niso pokazali.

Tabela 7. Participatorne prakse mladih

Ali si že sodeloval/a oz. bi sodeloval/a v naslednjih aktivnostih?		Vsi	Moški	Ženske	Mladoletni	Polnoletni
Kandidiral/a na volitvah v Dijaško skupnost.	Verjetno ne bi	80 %	74 %	82 %	77 %	87 %
	Verjetno bi	14 %	17 %	13 %	16 %	10 %
	Sem že	6 %	9 %	5 %	7 %	3 %
Volil/a na volitvah v Dijaško skupnost.	Verjetno ne bi	15 %	17 %	14 %	16 %	14 %
	Verjetno bi	17 %	21 %	15 %	17 %	14 %
	Sem že	68 %	62 %	71 %	66 %	72 %
Podpisal/a peticijo.	Verjetno ne bi	8 %	8 %	8 %	7 %	13 %
	Verjetno bi	59 %	52 %	61 %	63 %	49 %
	Sem že	33 %	40 %	31 %	30 %	38 %

Tabela 7. Participatorne prakse mladih – nadaljevanje

Ali si že sodeloval/a oz. bi sodeloval/a v naslednjih aktivnostih?		Vsi	Moški	Ženske	Mladoletni	Polnoletni
Bil/a prisoten/a na demonstracijah, protestih, shodih ipd.	Verjetno ne bi	49 %	41 %	52 %	51 %	46 %
	Verjetno bi	36 %	36 %	35 %	38 %	32 %
	Sem že	15 %	23 %	13 %	11 %	22 %
Sodeloval/a v aktivnostih politične stranke.	Verjetno ne bi	77 %	55 %	86 %	79 %	75 %
	Verjetno bi	21 %	42 %	13 %	20 %	22 %
	Sem že	2 %	4 %	2 %	1 %	3 %
Kontaktiral/a politike.	Verjetno ne bi	76 %	63 %	81 %	77 %	78 %
	Verjetno bi	20 %	27 %	17 %	20 %	19 %
	Sem že	4 %	10 %	2 %	3 %	3 %
Bojkotiral/a nakup določenih izdelkov iz političnih, etičnih ali okoljevarstvenih razlogov.	Verjetno ne bi	50 %	49 %	50 %	48 %	52 %
	Verjetno bi	40 %	36 %	41 %	41 %	38 %
	Sem že	10 %	15 %	9 %	11 %	10 %
Preko Instagrama, Facebooka, Twitterja ali podobnega orodja poslal/a ali delil/a sporočilo, ki se je nanašalo na aktualen družbeni problem.	Verjetno ne bi	57 %	47 %	60 %	55 %	60 %
	Verjetno bi	28 %	32 %	26 %	31 %	21 %
	Sem že	16 %	21 %	14 %	14 %	19 %
Sodeloval/a v prostovoljskih aktivnostih.	Verjetno ne bi	20 %	26 %	16 %	16 %	24 %
	Verjetno bi	32 %	30 %	33 %	36 %	25 %
	Sem že	48 %	44 %	51 %	48 %	51 %
Sodeloval/a v aktivnostih dijaških društev in organizacij, mladinskih organizacij.	Verjetno ne bi	30 %	42 %	25 %	28 %	33 %
	Verjetno bi	38 %	28 %	43 %	42 %	33 %
	Sem že	32 %	30 %	32 %	30 %	34 %
Sodeloval/a v aktivnostih športnih klubov in ekip.	Verjetno ne bi	24 %	21 %	26 %	23 %	27 %
	Verjetno bi	32 %	26 %	35 %	37 %	25 %
	Sem že	43 %	53 %	39 %	40 %	48 %
Sodelovala v humanitarnih organizacijah (npr. Karitas, Rdeči križ, Unicef).	Verjetno ne bi	23 %	32 %	18 %	21 %	24 %
	Verjetno bi	59 %	55 %	62 %	60 %	60 %
	Sem že	18 %	13 %	20 %	19 %	16 %

Mnogi mladi se morda ne zavedajo, da si z vključevanjem v različne klube, prostovoljne aktivnosti in še na številne druge participatorne načine že prizadevajo za aktivno državljanstvo. Rezultati so pokazali, da sta dve tretjini dijakov že volili na volitvah v Dijaško skupnost ter skoraj polovica dijakov že sodelovala v prostovoljskih aktivnostih in v aktivnostih športnih klubov in ekip. Nekatero raziskavo o vrednotah, ki so bile izvedene (Fištravec, 2009), so pokazale, da se danes mladi nočejo politično izpostavljati, ampak živeti bolj v zasebnosti. Do določene mere to potrjujejo tudi rezultati moje raziskave, saj več kot tri četrtine dijakov ne bi sodelovalo v aktivnostih politične stranke ali kontaktiralo politikov, več kot polovica jih niti ne bi delila sporočila, ki bi se nanašalo na aktualen družbeni problem, in polovica ne bojkotirala izdelka iz različnih razlogov. Ti podatki nas lahko tudi malo zaskrbijo, saj so za spremembe v svetu najbolj pomembni ravno mladi, ki bi si želeli sprememb in bi bili zanje pripravljeni stopiti iz »cone udobja«. Brez motiviranih in aktivnih mladih se družba in tudi država ne moreta razvijati zdravo in napredovati.

Tabela 8. Ovire dijakov za aktivno sodelovanje v družbi (lestvica od 1 – sploh me ne ovira do 5 – zelo me ovira).

V kolikšni meri naslednji razlogi zate predstavljajo oviro za aktivno sodelovanje v družbi?	Vsi		Moški		Ženske		Mladoletni		Polnoletni	
	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ	\bar{x}	σ
Nimam dovolj časa.	3.6	1.15	3.2	1.14	3.7	1.12	3.7	1.09	3.4	1.22
Menim, da sem premlad/a za tovrstno udejstvovanje.	3.0	1.13	2.8	1.11	3.1	1.13	3.1	1.08	2.7	1.18
Nimam dovolj priložnosti za sodelovanje.	3.0	0.98	2.7	1.05	3.2	0.93	3.1	0.94	2.8	1.05
Ne zanimam se za takšne dejavnosti/nimam interesa za to.	2.9	1.29	2.7	1.33	3.0	1.26	3.0	1.21	2.9	1.42
Nimam dovolj informacij in znanja za sodelovanje.	3.4	1.13	3.0	1.20	3.6	1.05	3.5	1.07	3.2	1.20
Ne verjamem, da bi moje sodelovanje kaj spremenilo.	3.0	1.20	3.1	1.36	3.0	1.12	3.1	1.19	3.0	1.20

Obstajajo številne predpostavke o razlogih za pomanjkanje angažiranosti mladih v družbi, pri tem pa je v prvi vrsti treba razumeti, kaj sami vidijo kot oviro. Raziskava je pokazala, da dijaki kot največji oviri vidijo pomanjkanje časa in informacij, kot najmanjšo pa nezainteresiranost za sodelovanje. Iz tega lahko sklepamo, da se mladi zanimajo za družbena vprašanja, ovirajo pa jih dejavniki, ki so pomemben predpogoj za aktivno participacijo v družbi in jih je z ustreznimi ukrepi in organizacijo možno odpraviti.

Pomanjkanje informacij pa se v informacijski dobi, ko so podatki in informacije široko dostopni, zdi do določene mere kontroveržno. To, da kljub široki dostopnosti informacij mladi še vedno nimajo občutka, da so dovolj informirani, kaže na več problemov. Med glavnimi sta

infodemija in porast lažnih novic. Problematika slednjih je bila izpostavljena že med epidemijo covid-19 in med ameriškimi volitvami 2016 (Pennycook, Rand, 2021); infodemija in lažne novice mladim tako lahko otežujeta presojo, katere informacije so verodostojne in zanesljive.

Drugi problem, ki so ga izpostavili, je bil pomanjkanje časa. Dejstvo je, da si ljudje v življenju najdemo čas za stvari, ki jih postavljamo visoko na lestvici prioritet oziroma so za nas pomembne. Izhajajoč iz teorije časovne motivacije (Steel, Konig, 2006) mladi ne najdejo dovolj časa za aktivno participacijo v družbi zato, ker ni postavljena visoko na lestvici njihovih prioritet in vrednot, hkrati pa bodo mladi verjetneje aktivni državljani, če bodo videli takojšnje koristi in pomen svoje angažiranosti v družbenih in političnih procesih.

Tabela 9. Dejavniki, ki mlade motivirajo k aktivnemu državljanstvu

Ali meniš, da bi te naslednji dejavniki motivirali k bolj aktivnemu sodelovanju v družbi:		Vsi	Moški	Ženske	Mladoletni	Polnoletni
Boljše informiranje o možnostih sodelovanja.	Ne	21 %	28 %	18 %	20 %	22 %
	Da	79 %	72 %	82 %	80 %	78 %
Več priložnosti za vključevanje v pomembne družbene in politične projekte.	Ne	31 %	34 %	29 %	30 %	32 %
	Da	69 %	66 %	71 %	70 %	68 %
Možnost, da imajo mladi večji vpliv na odločitve.	Ne	18 %	30 %	13 %	16 %	22 %
	Da	82 %	70 %	87 %	84 %	78 %
Več podpore in spodbude s strani šole ali učiteljev.	Ne	32 %	43 %	27 %	32 %	33 %
	Da	68 %	57 %	73 %	68 %	67 %
Boljša predstavitev političnih tem in lažji dostop do informacij o politiki.	Ne	22 %	28 %	20 %	24 %	19 %
	Da	78 %	72 %	80 %	76 %	81 %

Za učinkovito reševanje težav, povezanih s pomanjkanjem aktivnega državljanstva med mladimi, je ključnega pomena, da prepoznamo dejavnike, ki jih sami vidijo kot tiste, ki bi jih motivirali k aktivni participaciji v družbi. Raziskava je pokazala, da bi dijake v največji meri motivirala možnost vpliva na odločitve, boljše informiranje o možnostih sodelovanja ter boljša predstavitev političnih tem in lažji dostop do informacij o politiki. Bistvenih razlik glede na polnoletnost ni, rezultati pa kažejo razliko med moškimi in ženskami – dijakinje namreč bolj kot dijaki vidijo izbrane dejavnike kot tiste, ki bi jih lahko motivirali k aktivnejši participaciji v družbi.

Rezultati raziskave torej kažejo, da se dijaki v večji meri zanimajo za politiko kot dijakinje, medtem ko so razlike v zanimanju za aktualne dogodke doma in po svetu manjše. Po drugi strani dijakinje kažejo večje zaupanje v nosilce politične oblasti in druge akterje v družbi. Njihovo zanimanje je usmerjeno predvsem v vprašanja, kot so enakopravnost med spoloma in človekove pravice, medtem ko se dijaki bolj osredotočajo na makro sociološke probleme, kot so migracije in gospodarski razvoj. Dijaki se tudi pogosteje vključujejo v politične pogovore s starši, prijatelji in učitelji ter so se pripravljene bolj politično angažirati,

vključno s pridružitvijo političnim strankam, stikom s politiki in sodelovanjem na demonstracijah. Angažirajo se tudi dijakinje, vendar na manj izpostavljenih področjih, kot so prostovoljstvo, sodelovanje v dijaških organizacijah in pomoč v humanitarnih organizacijah. Rezultati so skladni tudi z raziskavo Coffé in Bolzendahl (2010), ki sta ugotovila, da so moški pogosteje vključeni v javni politični aktivizem, medtem ko ženske, čeprav tudi angažirane, raje sodelujejo v manj izpostavljenih in bolj zasebnih oblikah angažiranja. Razlike v politični participaciji med spoloma so lahko delno posledica družbenih vlog in dostopnosti virov, kot so čas in socioekonomski status. Moški imajo v večji meri dostop do virov, kot je prosti čas, kar jim omogoča, da se lahko bolj aktivno vključijo v politične stranke ali demonstracije. Po drugi strani pa so ženske, ki opravljajo tradicionalno skrbstveno vlogo, v večji meri naklonjene zasebnim oblikam aktivizma, ki so manj časovno in finančno zahtevne.

Čeprav raziskava obravnava srednješolce, ki še nimajo svojih družin (razen primarne) ali zaposlitve, je očitno, da so razlike v oblikah participacije med spoloma zakoreninjene že dolgo pred obdobjem odraslosti.

6 SKLEP

Aktivno državljanstvo je ključno za razvoj in napredek države ter družbe. Mladi predstavljajo prihodnost jutrišnjega dne, saj bodo ravno oni tisti, ki bodo skrbeli za prihodnost. Skozi zgodovino so mladi vedno predstavljali podpornike sprememb, tisti, ki so se pripravljali javno izpostaviti in se boriti za pravice. Politiki so vedno vedeli, da morajo pridobiti naklonjenost mladih, saj so le-ti lahko s svojim vključevanjem v politiko dosegli največ sprememb. Vendar pa danes opažamo spremembo v vrednotah mladih, saj se ti vse manj zanimajo za politiko, kar predstavlja veliko nevarnost za nas kot družbo.

Namen moje raziskave je bil ugotoviti, v kolikšni meri se mladi zanimajo za družbena vprašanja in politiko, ali srednješolci aktivno sodelujejo in spremljajo politično dogajanje po svetu in v Sloveniji, v kolikšni meri zaupajo določenim virom informacij in političnim akterjem, v kolikšni meri udeležujejo participatorne prakse ter kateri dejavniki ovirajo in spodbujajo njihovo aktivno participacijo v družbi.

Hipoteza 1: Večina vprašanih dijakov se ne zanima za politiko.

Hipotezo lahko potrdim. Raziskava je pokazala, da se več kot polovica (52 %) dijakov ne zanima za politiko, so se pa pokazale razlike po spolu, pri čemer se dijaki bistveno bolj zanimajo za politiko od dijakinj. Rezultati raziskave so skladni z raziskavo Mladina 2020 (Lavrič in drugi, 2021), ki kaže nizko mero zanimanja za politiko.

Hipoteza 2: Zaupanje vprašanih dijakov v politične institucije je nizko.

Hipotezo lahko potrdim. Rezultati raziskave pokazali, da dijaki izkazujejo nizko raven zaupanja v nosilce politične oblasti in politične institucije, v največji meri pa zaupajo predsedniku dijaške skupnosti in razreda. Ti rezultati so skladni z ugotovitvami raziskave (The World Bank Group, 2014), kjer je bil izpostavljen nizek nivo zaupanja mladih v politične institucije.

Hipoteza 3: Vprašani dijaki so se v večji meri pripravljene aktivno vključevati v politiko kot vprašane dijakinje.

Hipotezo lahko potrdim. Dijaki so se v večji meri pripravljene vključevati v politiko kot dijakinje. Dijaki so bolj pripravljene sodelovati v aktivnostih političnih strank in kontaktirati politike, medtem ko so ženske bolj dejavne na drugih področjih, kot je na primer prostovoljstvo.

Hipoteza 4: Večina vprašanih dijakov meni, da nimajo vpliva na to, kar počne oblast.

Hipoteze ne morem ne potrditi ne ovreči. Pri trditvi »Ljudje, kot sem jaz, nimajo nobenega vpliva na to, kaj počne oblast«, je bilo povprečje odgovorov na lestvici od 1 (sploh ne drži) do 5 (popolnoma drži) 3.0. Ti rezultati se razlikujejo od raziskave Socialnoekonomski položaj študentov v Sloveniji, kjer je kar 50% študentov ocenilo, da nimajo vpliva.

Hipoteza 5: Vprašani dijaki raje sodelujejo v družbenih in prostovoljskih aktivnostih kot v formalni politiki

Hipotezo lahko potrdim, saj dijaki v večji meri sodelujejo oziroma so pripravljene sodelovati v prostovoljskih in drugih družbenih aktivnostih kot v formalni politiki.

Pri analizi rezultatov sem dijake razdelila na mladoletne in polnoletne, saj sem želela preveriti, ali so razlike med mladimi, ki že imajo volilno pravico, in tistimi, ki je še nimajo. Po pregledu rezultatov sem ugotovila, da bistvenih razlik ni. Polnoletni se sicer v večji meri zanimajo za politiko, se več pogovarjajo o politiki in so mnenja, da je njihovo mnenje bolj vključeno v politične razprave kot mladoletni, a so razlike minimalne. To lahko nakazuje, da volilna pravica sama po sebi ne bo vzbudila večjega interesa mladih za politiko v primerjavi z obdobjem pred polnoletnostjo. Zato je ključnega pomena, da se pogovori o družbenih temah in politiki začnejo že pred 18. letom, saj vsaka demokratična država stremi k temu, da ima dobro izobražene in angažirane volivce.

Želela sem tudi ugotoviti razliko med dijaki glede na vrsto srednje šole, ki jo obiskujejo. Ker pa sem odgovorov srednjih strokovnih in poklicnih šol prejela tako malo, teh razlik nisem mogla analizirati, kar predstavlja omejitev raziskave. Manjše število rešenih anket s strani dijakov teh šol je lahko posledica različnih dejavnikov, kot je slabši dostop teh dijakov do ankete ali značilnosti šol, ki vplivajo na razpravo ali angažiranost teh dijakov o družbenih in političnih temah.

Raziskava odpira nova vprašanja in možnosti za nadaljnji razvoj področja spodbujanja aktivnega državljanstva mladih. Če kot družba želimo mlade v večji meri vključiti v družbene procese, je potrebno razmisliti o priložnostih za napredek na tem področju.

Mlade je potrebno že od otroštva dalje vključevati v razprave o družbenih in političnih vprašanjih, saj to lahko pozitivno prispeva k njihovi percepciji teh tem v prihodnosti. Pomembno vlogo pri zanimanju za politiko igrajo tudi starši. Če se mladi s starši pogosto pogovarjajo o politiki in družbenih vprašanjih, se zanje bolj zanimajo in so tudi v večji meri pripravljeni aktivno participirati v družbi. Raziskava je pokazala, da dijaki v veliki meri zaupajo tudi svojim učiteljem; njihova vloga je pomembna, pa vendar pogosto ostaja pasivna. Mladi si želijo več odprtega dialoga v šoli, usmeritev za razvoj kritičnega mišljenja in informacij.

Aktivno državljanstvo mladih pa ni odvisno le od njih samih, temveč tudi od mnogih dejavnikov, ki vplivajo na njihovo angažiranost v družbi. V dobi digitalizacije, infodemije, ko prek interneta kroži ogromno novic, se mladi lahko znajdejo v »poplavi« informacij in postanejo tarča lažnih novic. Zato se lahko pričnejo spraševati o verodostojnosti politikov in njihovih obljub, kar lahko vodi v izgubo zaupanja v politiko. Posledično se ne čutijo dovolj motivirane, da bi se aktivno vključevali v politiko in družbo nasploh.

Ključno je, da kot družba prepoznamo pomen vključevanja mladih v politične in družbene procese ter jim zagotovimo potrebna orodja za kritično mišljenje in aktivno sodelovanje. Spodbujanje politične pismenosti, odprtih razprav in enakih priložnosti za vse mlade, ne glede na spol ali izobraževalno pot, je nujno za oblikovanje prihodnjih generacij odgovornih državljanov. Če želimo povečati participacijo mladih, moramo najprej ustvariti okolje, v katerem se bodo počutili slišane in upoštevane. Le tako bo aktivno državljanstvo postalo del njihovega vsakdana in ne le tuj pojem, ki izgubi pomen v preobilici informacij in pomanjkanju zaupanja v sistem.

7 VIRI IN LITERATURA

- Banjac, M. in drugi (ur.): Aktivno EU državljanstvo, priročnik za učitelje. Ljubljana, Zavod Republike Slovenije za šolstvo in Fakulteta za družbene vede – Univerza v Ljubljani, 2022. (*online*). [Uporabljeno 4. 11. 2024] Dostopno na www.zrss.si/pdf/BEAT_Aktivno_EU_drzavljanstvo.pdf
- Baumkirher, T. in drugi (ur.): Participacija mladih: programski dokument Mladinskega sveta Slovenije, 2016. (*online*). [Uporabljeno 4. 10. 2024] Dostopno na https://mss.si/wp/wp-content/uploads/2020/06/MSS-095-16-PD-Participacija_mladih.pdf
- Bos, A. L.; Greenlee, J. S.; Holman, M. R.; Oxley, Z. M.; Lay, J. C.: This One's for the Boys: How Gendered Political Socialization Limits Girls' Political Ambition and Interest.

- (online). [Uporabljeno 4. 2. 2025] Dostopno na https://iknowpolitics.org/sites/default/files/this_ones_for_the_boys-how_gendered_political_socialization_limits_girls_political_ambition_and_interest.pdf
- Coffé, H.; Bolzendahl, C.: Same Game, Different Rules? Gender Differences in Political Participation. (online). [Uporabljeno 26. 2. 2025] Dostopno na <https://link.springer.com/article/10.1007/s11199-009-9729-y>
 - DANIDA – Aid Management Guidelines, Ministry of Foreign Affairs of Denmark: Youthhood – A Period of Personal and Social Development. Ministry of Foreign Affairs' Global Youth Advisor, 2018. (online). [Uporabljeno 8. 10. 2024] Dostopno na <https://amg.um.dk/tools/youth-in-development/youthhood-a-period-of-personal-and-social-development>
 - Eurobarometer: Young Europeans. A survey among young people aged between 15-30 in the European Union. Analytical Report. Brussels: Eurostat, 2007. (online). [Uporabljeno 22. 10. 2024] Dostopno na <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/610>
 - Evropska komisija: Bela knjiga Evropske komisije. Nova spodbuda za evropsko mladino. Bruselj, Evropska komisija, 2001. [Uporabljeno 22. 10. 2024] Dostopno na [https://arhiv.mlad.si/files/knjiznica/bela_knjiga_evropske_komisije_nova_spodbuda_za_evropsko_mladino_eu_2001.pdf; slovenska_izdaja_m%C5%A0z%C5%A0_urad_za_mladino_2002\(1\).pdf](https://arhiv.mlad.si/files/knjiznica/bela_knjiga_evropske_komisije_nova_spodbuda_za_evropsko_mladino_eu_2001.pdf; slovenska_izdaja_m%C5%A0z%C5%A0_urad_za_mladino_2002(1).pdf)
 - Ferjančič, P.: Kaj je in kaj ni mladinsko delo? V: Babnik, J. in drugi (ur.): Vključevanje, participacija in aktivno državljanstvo preko članskih oblik mladinskega dela: zbornik posveta. Ljubljana, Movit NA Mladina, 2009.
 - Fištravec, A.: Kaj in kdo je mladina? Razvoj in sedanji položaj v družbi. V: Babnik, J. in drugi (ur.): Vključevanje, participacija in aktivno državljanstvo preko članskih oblik mladinskega dela: zbornik posveta. Ljubljana, Movit NA Mladina, 2009.
 - Gillis, J. R.: Mladina in zgodovina. Maribor: Dialogi, 1999.
 - Hart, R.: Children's' participation: From tokenism to citizenship. Florence: UNICEF International Child Development Center, 1992.
 - Kuhar, M.: Prostočasne (in) participatorne dejavnosti mladih. Ljubljana, Inštitut za razvoj družbene odgovornosti, 2011. [Uporabljeno 4. 11. 2024] Dostopno na https://socialna-akademija.si/wp-content/uploads/14_Kuhar_prostocasne_in_partic_dej_mladih.pdf
 - Lavrič, M.; Deželan, T. (ur.): Mladina 2020: položaj mladih v Sloveniji. Maribor: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba, Ljubljana: Založba Univerze v Ljubljani, 2021. [Uporabljeno 16. 11. 2024] Dostopno na https://mlad.si/e-katalogi/Mladina_2020/4/
 - Pennycook, G.; Rand, D. G.: The Psychology of Fake News. *Trends in Cognitive Sciences*, Vol. 25, No. 5, 2021. (online). [Uporabljeno 15. 11. 2024] Dostopno na <https://www.cell.com/action/showPdf?pii=S1364-6613%2821%2900051-6>

- Stare, M.: Mladi v Sloveniji na splošno zadovoljni s svojim življenjem. Ljubljana, Statistični urad Republike Slovenije, 2015. (online). [Uporabljeno 20. 11. 2024]. Dostopno na:
<https://www.stat.si/statweb/News/Index/5345>
- Statistični urad Republike Slovenije. (online). [Uporabljeno 26. 11. 2024] Dostopno na <https://pxweb.stat.si/SiStatData/pxweb/sl/Data/-/05C1002S.px>
- Steel, P.; Svartdal, F.; Thundiyil, T.; Brothen, T.: Examining Procrastination Across Multiple Goal Stages: A Longitudinal Study of Temporal Motivation Theory. (online). [Uporabljeno 28. 2. 2025] Dostopno na <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2018.00327/full>
- The World Bank Group: Breaking the Barriers to Youth Inclusion. Tunisia. Washington, The International Bank for Reconstruction and Development/The World Bank Group, 2014. (online). [Uporabljeno 26. 11. 2024] Dostopno na https://www.worldbank.org/content/dam/Worldbank/document/MNA/tunisia/breaking_the_barriers_to_youth_inclusion_eng.pdf
- Ule, M.: Mladina: Fenomen dvajsetega stoletja. V: Mihelj, V. (ur.): Mladina 2000. Ljubljana, Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport, Urad RS za mladino in Aristej, 2002.
- Ule, M.; Kuhar, M.: Mladi, družina, starševstvo. Ljubljana, Fakulteta za družbene vede, 2003
- Ule, M.: Spreminjanje vrednot v sodobnih življenjskih potekih. V: Bjelčevič, A. (ur.): Etika v slovenskem jeziku, literaturi in kulturi: zbornik predavanj. Ljubljana, Filozofska fakulteta, 2013. [Uporabljeno 30. 11. 2024] Dostopno na https://centerslo.si/wp-content/uploads/2016/11/49.-SSJLK_zbornik-2.pdf#page=89
- Ule, M.; Tivadar, B.; Kurdija, S.; Rajšp, S.: Socialnoekonomski položaj študentov v Sloveniji. Poročilo raziskave. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, 2008. [Uporabljeno 20. 12. 2024] Dostopno na https://www.adp.fdv.uni-lj.si/podatki/spstud08/spstud08_rp6_sl_v1_r0.pdf
- United nations (a): Definition of youth (*online*). [Uporabljeno 15. 11. 2024] Dostopno na <https://www.un.org/esa/socdev/documents/youth/fact-sheets/youth-definition.pdf>
- United nations (b): Global issues. Youth (*online*). [Uporabljeno 15. 11. 2024] Dostopno na <https://www.un.org/en/global-issues/youth>
- Urad za mladino Republike Slovenije (*online*). [Uporabljeno 20. 11. 2024] Dostopno na <https://www.mlad.si/>
- US agency for International Development: Youth in development policy. (*online*). [Uporabljeno 10. 1. 2025] Dostopno na <https://www.usaid.gov/sites/default/files/2022-12/USAID-Youth-in-Development-Policy-2022-Update-508.pdf>

8 PRILOGA

Anketni vprašalnik Aktivno državljanstvo mladih v Sloveniji

Vprašalnik

Kratko ime ankete: Aktivno državljanstvo mladih 2025
Število vprašanj: 13
Število spremenljivk: 64
Status: Aktivna od: 29.01.2025 Aktivna do: 29.04.2025
Avtor: Zala Vrbovšek, 25.01.2025
Spreminjal: Zala Vrbovšek, 19.02.2025

Pozdravljeni,

sem Zala, dijakinja Škofijske klasične gimnazije in pripravljam raziskovalno nalogo o aktivnem državljanstvu mladih v Sloveniji.

Prosim te, če si vzameš približno 10 minut časa za izpolnitev ankete. Tvoji odgovori mi bodo zelo pomagali pri izvedbi raziskave. Najlepše se zahvaljujem za tvoj čas.

Zala

Q1 - Ljudje se različno zanimamo za politiko ter aktualne družbene dogodke doma in po svetu. V kolikšni meri se zanimaš za:

	Sploh me ne zanima	Me ne zanima	Me zanima	Me zelo zanima
... aktualne dogodke doma (v Sloveniji)?	☐	☐	☐	☐
... aktualne dogodke po svetu?	☐	☐	☐	☐
... politiko?	☐	☐	☐	☐

Q2 - Prosim, označi, v kolikšni meri zate držijo naslednje trditve:

	Sploh ne drži	Ne drži	Niti ne drži niti drži	Drži	Popolnoma drži
Verjamem, da se politiki ukvarjajo s tem, kaj menijo ljudje, kot sem jaz.	☐	☐	☐	☐	☐
Ljudje, kot sem jaz, nimajo nobenega vpliva na to, kaj počne oblast.	☐	☐	☐	☐	☐
Imam občutek, da je moj glas slišan pri sprejemanju odločitev v razredni ali dijaški skupnosti.	☐	☐	☐	☐	☐
Šola mi zagotavlja dovolj znanja o družbenih in političnih vprašanjih.	☐	☐	☐	☐	☐

Q3 - Prosim, označi, v kolikšni meri te zanimajo naslednje družbene teme na lestvici

Od 1 (sploh me ne zanima) do 5 (zelo me zanima).

	1 Sploh me ne zanima	2	3	4	5 Zelo me zanima
Podnebne spremembe in varstvo okolja	☐	☐	☐	☐	☐
Človekove pravice	☐	☐	☐	☐	☐
Enakopravnost spolov	☐	☐	☐	☐	☐
Zdravstvo, dostop do zdravstvenih storitev	☐	☐	☐	☐	☐
Migracije in begunska problematika	☐	☐	☐	☐	☐
Gospodarski razvoj in zaposlovanje	☐	☐	☐	☐	☐
Socialna pravičnost (revščina, neenakost)	☐	☐	☐	☐	☐

Izobraževanje in pravice mladih	☐	☐	☐	☐	☐
---------------------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------	-----------------------

Q4 - Kako pogosto, če sploh, o političnih in družbenih vprašanjih razpravljaš ...

	Nikoli	Včasih	Pogosto
... s starši?	☐	☐	☐
... prijatelji, sošolci?	☐	☐	☐
... profesorji/učitelji?	☐	☐	☐

Q5 - V kolikšni meri zaupaš informacijam o družbenih in političnih vprašanjih, ki jih prejmeš s strani ...

	Sploh ne zaupam	Ne zaupam	Niti ne zaupam niti zaupam	Zaupam	Povsem zaupam
... staršev?	☐	☐	☐	☐	☐
... sošolcev ali prijateljev?	☐	☐	☐	☐	☐
... profesorjev/ učiteljev?	☐	☐	☐	☐	☐
... medijev (radio, TV, tisk)?	☐	☐	☐	☐	☐
... spletnih platform z novicami (24ur, MMC RTVSLO ...)?	☐	☐	☐	☐	☐
... družbenih omrežij (Facebook, Instagram, TikTok ...)?	☐	☐	☐	☐	☐
... politikov?	☐	☐	☐	☐	☐
... influencerjev, bloggerjev?	☐	☐	☐	☐	☐
... slavnih oseb, npr. glasbenikov, igralcev, TV osebnosti?	☐	☐	☐	☐	☐

Q6 - Prosim, označi, v kolikšni meri zaupaš v naslednje politične akterje, ustanove in skupine posameznikov:

	Sploh ne zaupam	Ne zaupam	Niti ne zaupam niti zaupam	Zaupam	Povsem zaupam
Predsednici države	☐	☐	☐	☐	☐
Predsedniku vlade	☐	☐	☐	☐	☐
Predsednici državnega zbora	☐	☐	☐	☐	☐

Politikom nasploh (poslancem, svetnikom)	☐	☐	☐	☐	☐
Političnim strankam	☐	☐	☐	☐	☐
Gibanjem (npr. za podnebno pravičnost)	☐	☐	☐	☐	☐
Županu	☐	☐	☐	☐	☐
Občinskim svetnikom, občinskim strankam/listam	☐	☐	☐	☐	☐
Predsedniku razreda	☐	☐	☐	☐	☐
Predsedniku dijaške skupnosti	☐	☐	☐	☐	☐

Q7 - Ljudje se na različne načine politično in družbeno udeležujejo. Ali si že sodeloval/a v naslednjih aktivnostih oz. bi v njih sodeloval/a, če bi za to imel/a možnost?

	Verjetno ne bi	Verjetno bi	Sem že
Kandidiral/a na volitvah v dijaško skupnost.	☐	☐	☐
Volil/a na volitvah v dijaško skupnost.	☐	☐	☐
Podpisal/a peticijo.	☐	☐	☐
Bil/a prisoten/a na demonstracijah, protestih, shodih ipd.	☐	☐	☐
Sodeloval/a v aktivnostih politične stranke.	☐	☐	☐
Kontaktiral/a politike.	☐	☐	☐
Bojkotiral/a nakup določenih izdelkov iz političnih, etičnih ali okoljevarstvenih razlogov.	☐	☐	☐
Preko Instagrama, Facebooka, Twitterja ali podobnega orodja poslal/a ali delil/a sporočilo, ki se je nanašalo na aktualen družbeni problem.	☐	☐	☐
Sodeloval/a v prostovoljskih aktivnostih.	☐	☐	☐
Sodeloval/a v aktivnostih dijaških društev in organizacij, mladinskih organizacij.	☐	☐	☐
Sodeloval/a v aktivnostih športnih klubov in ekip.	☐	☐	☐
Sodeloval/a v humanitarnih organizacijah (npr. Karitas, Rdeči križ, Unicef).	☐	☐	☐

Q8 - V kolikšni meri naslednji razlogi zate predstavljajo oviro za aktivno sodelovanje v družbi na lestvici od 1 (sploh me ne ovira) do 5 (zelo me ovira)?

	1 Sploh me ne ovira	2	3	4	5 Zelo me ovira
Nimam dovolj časa.	☐	☐	☐	☐	☐
Menim, da sem premlad/a za tovrstno udejstvovanje.	☐	☐	☐	☐	☐
Nimam dovolj priložnosti za sodelovanje.	☐	☐	☐	☐	☐
Ne zanimam se za takšne dejavnosti/nimam interesa za to.	☐	☐	☐	☐	☐
Nimam dovolj informacij in znanja za sodelovanje.	☐	☐	☐	☐	☐
Ne verjamem, da bi moje sodelovanje kaj spremenilo.	☐	☐	☐	☐	☐

Q9 - Ali meniš, da bi te naslednji dejavniki motivirali k bolj aktivnemu sodelovanju v družbi?

	Ne	Da
Boljše informiranje o možnostih sodelovanja.	☐	☐
Več priložnosti za vključevanje v pomembne družbene in politične projekte.	☐	☐
Možnost, da imamo mladi večji vpliv na odločitve.	☐	☐
Več podpore in spodbude s strani šole ali učiteljev.	☐	☐
Boljša predstavitev političnih tem in lažji dostop do informacij o politiki.	☐	☐

Q10 - Prosim, označi svoj spol.

- Ženski
 Moški

Q11 – Prosim označi, kateri letnik obiskuješ.

- 1. letnik
- 2. letnik
- 3. letnik
- 4. letnik

IF (1) Q11 = [3, 4]

Q14_2 - Ali si polnoleten/a?

- Da
- Ne

Q12 - Katero vrsto srednje šole obiskuješ?

- Gimnazijo
- Srednjo strokovno šolo
- Srednjo poklicno šolo